

uenit ad eum. Sacerdote uero ducente eum se non uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dū Heli cognouisset: dixit ad eū. Primo quidem Samuel filius: nūc autē dico tibi deum qui uocat: & nota quæ dicat. Cūq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius ministeriū dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognosce cladem futurā Israhelitis omni narratione: & crudelitate maiorem: & Heli filios una die morituros: & sacerdotiū a domo Heli esse migrādū. Heli nāq; plus suos filios etiam contra eorū utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurando cogeret Heli pphetam Samuelem: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contristare Samuel de tali sermone tamen eo dicente: certiore magis habuit expectatōne de eorū pditione. Samuel autē magis ac magis gloria augebatur: cum utiq; quæcūq; prophetabat: probarētur esse uerata:

Quo filii Israhel pugnātes cum Palæstinis cesi sūt: filii Heli sacerdotis i bello pereūt: arca dei capta abducit: ipse sacerdos cōpto qđ factū ē: de sella corruēs: mortuus ē: cū tenuisset p̄cipatū quadraginta annis. Cōtinet hic liber tēpus ānoꝝ quadringētoꝝ septuaginta sex. CAPI. XIII.

EO itaq; tēpore palestini castra mouerūt super Israhelitas: circa ciuitatē Afech: leuiterq; hoc israhelitis ferētibus ad potiora uenerūt. Vicerūt Palæstini: & occiderūt hebræorū usq; ad tria milia: reliquā uero multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De summa ergo pditione formidantes hebræi: miserūt ad seniores & pontifices: ut arcam dei deferret: quæ præsentē cōgressi hostibus præualerēt: ignorātes quō maior esset ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotiū fungebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hebræis tanquam per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uero stupecebant israhelitas. metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta namq; congressione uictoria: quam hebræi sperabant palæstinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hebræi cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repente nāq; in manibus hostium deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderūt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nuntiata uero perditione in Silo & arcæ captiuitate p̄ quendam iuueniculum Beniamiten qui iter fuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro Heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiens ciuitatis plāctum atq; putans aliquid noui circa suos effectum: euocato iuuenē dum agnouisset ea quæ in bello fuerant gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanquam per deū prescius: futurorum: quādo ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente pueniūt. Cum uero etiā arcā audisset ab hostibus captā: dolore turbatus eo qđ ei p̄ter spem tātum omnē accesserat: ruēs de sede defunctus: ē: dū octo & nonaginta uixisset ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatum. Ea itaq; die defuncta est & cōiunx Finees eius filii: dum post occasum mariti nequaq; uiuere tolerasset. Cui pregnāti nunciatus est luctus uiri. pepit autē filium septē mensium: quē Iccaboth appellauerat qđ nomen designat īgloriū: eo qđ illo tēpore exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit autē p̄cipatū prim⁹ Heli ex domo Ithamar: qui fuit unus filioꝝ Aaron. Nā primitus de domo Elezari sacerdotis erat: ex quo honorē filius a patre p̄cipiebat: & Heli Finees filio suo tradidit. Post quē Abizer eius filius hūc honorem accepit: quem Bozi suo filio dereliquit. Cui rursū Ozi filius successit suus: & post hūc Heli tenuit sacerdotium: de quo nunc nobis sermo est habitus: cuius genus usq; ad tēpora imperij salomonis hoc habuit: tunc enim sacerdotium ex domo elezari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber. vi. antiquitatum.

Interitus palæstinorum & terræ eorum: per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quæ admodum eam remiserunt ad hebræos. CAPI. I.

Ligitur tenētes palæstini captiuiā suorum hostium arcā: sicut dudū p̄diximus in ciuitatem Azotum portauerunt eam: & apud deum suū Dagon quasi tropheū aliquod posuerunt. Sequenti uero die diluculo īgressi templū ut deum solēni ter adorarent inueniret deum suum circa arcam iacentē: iacebat enim euulsus de base sua in qua staturus esse uidebatur: quē denuo eleuantes statuerūt: graui ter de eius casu dolentes. cunq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacētē & arcā similiter adorātē: in āgustia & cōfusiōe grauiissima cōstituti sunt. Nouis sime Azotoꝝ ciuitatē atq; puiciā diuinitus pestis inuasit. Moriebāt enī crudeli passione dissentire & āteq; uelox eius iteritus pueniret āteq; animæ bona resolverētur a corpore: in testina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. prouinciam uero cōfurgens multitudo murium deuastrabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abstineret. Dūq; in his malis Azoti tenerentur & resistere calamitati nō possent: intellexerunt hāc sibi cladē propter arcā domini prouenisse: uictoriamq; eius non sibi pro bono fuisse. Miserunt ergo ad ascalonitas: petentes: ut arcam domini ipsi susciperent. Quibus Azotoꝝ supplicatio nō erat ingrata: sed eis quodammodo gratias retulerunt: ar-

cā uero p̄cipiētes: in maris similibus cōstituti sūt. Secūdu passioēs nāq; Azotoꝝ: passioēis A scaloni. tis arca deuexit. Quā de nouo ad alios A scalonitā miserūt: sed neq; apud illos māsit. Nā cū & ipsi hīc de passioibus turbarēt: eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et isto mō arca ciuitates Palæstinorū qnq; trāiuit: q̄si p̄dā quādā exigēs: passioibus singulas ciuitates quassans. Despati uero malis hi qui iam uidebant expti: & dū audiētibus hęc nota fierēt: nec arcā ulterius aliqui suscipere uellēt: huiusmodi in inēte mercede: ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere possēt: cōueniētēsq; qnq; urbium p̄cipēs: Geth & Accarō: & A scalō necnō & Gazea: & Azoti: tractabāt: qd fieri cōueniret. Et primū qui de placuit: ut arca remitteret ad suos: cum deus eā p̄prios uindicaret: & ob hoc pestes illis inferret urbesq; uastaret. Erāt autē q̄ dicerēt hoc eqdē fieri non debere nec falli: ut arcæ passioēū causas ascriberent cum ei ptās huiusmodi aut fortitudo non esset: quando si habuisset deus curam eius: nequaquā tradita fuisset hoibus: sed quiescēdū: & cām hęc passioēum dicebant leuiter tolerādā: qd utiq; nō deberent nisi solūmō reputare naturā: q̄ corporibus: & terræ & arboribus: & omnibus q̄ ex ea cōstitūt: p̄ tēpōꝝ casus huiusmodi mutatioēs īgenerat. Prædictas itaq; sententias cōsilia uiroꝝ qui p̄scis tēpōribus itellestu p̄cedebāt atq; prudētiā supabāt: & maxie quando in rebus suadere cōgrua uidebant: neq; remittēdā arcā: neq; retinēdā esse dicebant: sed quīq; simulacra aurea pro unaq; ciuitate dedicāda deo p̄ gratiæ actione: quomodo eorū saluti p̄uiderit: eosq; uiuere fecerit: & passioēib⁹ qb⁹ preualere nō poterāt liberaret: totidēq; aureos anulos & mures q̄ eorū regionū depasti fuerant atq; corrupāt: & hęc in loculū esse mittēda & sup arcā ponēda: faciēdūq; uehiculum nouū: & boues qui nup̄ genuerāt esse iūgēdas: quæ partus claudēdos ac reuolūtos: ne sequentes matres impedirent: sed ut eorū desiderio celerrimū potius iter facerēt: tunc illas depulſas portantesq; arcā in triuio defendas: eisq; cōmittēdū quā uellēt agere uia: & siquidem ad hebræos irēt: & eorū regionē ascenderent: arcā arbitrandū cām fuisse passioēū: si uero alibi fortuito p̄petaret: reuocandā esse dicebant: & cognoscerēt: eo q̄ arca nullā uidere habere uirtutē. Hęc itaq; recte se habere iudicantes repente fieri decreuerunt. Agētes autē ea q̄ sunt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuuium: illudq; relinquentes ibidē secesserūt. Bobus autē recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte p̄gentibus palæstinorū principes sequebantur: quo starēt: aut quo uenirēt uolētes agnoscere. Est autē quidā uicus in tribu Iuda: noīe Bethsamis: in quo uenerūt boues. Cūq; in campū maximū deuenissent: ulterius accedere cessauerunt: staruentesq; illic uehiculum: gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Aestatis namq; tempus erat: dū oēs in agris essent p̄ collegendis fructibus. Cū autē uidissent arcam delectatione rapti: & opus manū relinquentes: repente cucurrerunt ad eā: & deponētes arcā & uas in quo erant recōdita simulacra simul & mures posuerunt super quandam petrā q̄ erat in campo: & mox imolantes deo: & uehiculum simul & boues holocaustum offerētes p̄ter epulati sunt. Hęc uidentes Palæstinorum iudices: ad propria sunt reuersi. Ira uero atq; indignatio dei. lxx. uiros Bethsamitis: & quinquaginta milia plebis occidit: eo q̄ nō fuissent digni arcā cōtingere: q̄ nec sacerdotes erāt q̄ ad eā accesserāt interemit. Quos talia patientes fleuerunt sui prouiciales: & luctum in eis leuauerunt: qualē potuissent habere pro malo diuinitus missos: suūq; mortuum unusquisq; lugebat & indignos se iudicantes ut apud eos consisteret: mittentes ad omnes hebræos iudicauerunt arcā a palæstinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc: reportauerunt eam in Cariathiarim: proximā ciuitatē Bethsamitæ ubi in domū cuiusdā leuite Amminadab noīe: q̄ uidebat esse iustus & uita & religiosus arcam introduxerunt: uelut in loco deo digno: in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filii: & huic curæ annis xx. præfuerunt. Tantis enim tēporibus fuit ī Cariathiarim dum apud palæstinos mensibus. vii. habitasset.

Quemadmodum Palæstinorum exercitus super eos uenerit: & de uictoria hebræorum: quam ducatu Samuelis prophete adepti sunt. CAP. II.

Umq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcā in orationib⁹ & sacrificiis dei deditus esse uideretur: & maximum circa eam religionis exhiberet officium: Samuel p̄pheta uidēs fiduciam eorū quasi oportunū esset ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloquū: secūdu q̄ credebatur eorū mētibus esse gratū & ait. O uiri q̄bus adhuc hostes sūt grauiſſimi Palæstini: & deus iā incipiens: esse propitius & amicus: nō solū cōcupiscēda libertas est: sed etiā faciēda p̄ q̄ uobis ei⁹ bona pueniat. Nō enī optare debetis ab hominibus liberari: & agere p̄ q̄bus potius seruiatis: sed estote iusti: & malitiā depellētes ab aīabus uestris: easq; purgātes totis mētibus inuitare deū: eūq; bonis actibus honorate. Hęc enim uobis facientibus bona puenient: seruitusq; fugabitur: & de hostibus repente triūphus afferet quem p̄mereri nō poteritis armis: nō robore corporum: nō multitudine populorū. Non enim malis deus promittit se talia p̄biturū: sed bonis existētibus atq; iustis. Ego autem uobis digna gerētibus: huiusmodi p̄missorum astipulator adero. Cūq; dixisset hęc: uniuersus populus ei fauit: & eius exhortatōe gauisus est: simul & annuerunt omnes obedire deo. Quo facto congregauit eos Samuel in quadam ciuitate quæ uocatur Masphat: qd nomen deorsum inspicere hæbraica lingua significat. Hic haurientes aquam imolauerunt deo: & tota die ieiunātes in orationibus conuersati sunt. Qui tamē ibidē cōgregati: Palæstinos minime latuerūt. Nā cognoscētes cōuētū eorum: magno exercitu atq; uirtute

ut non suspicantibus bellū & impreparatis infertēt hēbreis aggressi sunt. Illos autē hoc ualde terruit & ad tumultum formidinēq; pduxit: & recurrētes ad Samuel aīas suas corruisse & morti p̄ximas iam perditione dicebāt. Et p̄pterea quiescēdū: nec uirtutē hostiū commouendā: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramēta uenientibus: sup nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est: nisi per te exoretur deus: ut euadere nobis concefferit Palæstinos. At ille & fiduciam habēdam dixit: & deū allaturum eis adiutoriū p̄misit. Et sumens lactantem agnum sacrificauit pro populo: rogauitq; deum ut eos contra Palæstinorū bellū sua dextra tueret: nec eos perituros despiceret: qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hostiasq; placitas: & auxiliatrici mente suscipiens: annuit eis uictoriam & potentiam conferendā. Dūq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum: & nondū sacra fuisset flamma consumptum: processit e castris hostium multitudo: & acie constitit ad pugnandum: tanquam spe multa uictoriæ. Dum utiq; Iudæi in angustia uiderentur inclusi: quando nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidem cōcurrissent. Inciderant enim iopinate in rebus talibus: quæ etiā sin prædictæ fuissent: nō facile congregarent. Palæstinis igit̄ primū deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis ambiguam demonstrauit: ita ut ex eis basis subtrahi uideret: & scissa in diuersis aptiōibus sorberet. Deinde tonitruis cōcrepantibus: & igneis coruscationibus longe micantibus: uelut incendens eorū uultus nimis eos affecit: & ex eorū manibus arma diripiens nudos in fugam uertit. Quo facto: Samuel eos cum multitudine p̄secutus ē: & plurimos interfecit: p̄secutusq; usq; ad locū quēdā qui uocat̄ Correon: ibi lapidē fixit: uelut terminū uictoriæ & hostiū fugæ: eūq; lapidē fortitudinē appellauit: quasi eis signum esset diuini solatii cōtra hostes adhibiti. Ininuci uero post illam plagam nequaq; sup Irahelitas egressi sunt: sed timore & memoria regē quæ super eos acciderant quiescebant. Fiducia siquē quæ dudum fuerat Palæstinis aduersus Hēbreos: post hāc uictoriā facta est Hēbreorū. Porro Samuel sup eos castra ducens: pemit multos eorūq; supbiam ad nihil deduxit & abstulit regionē illam: quā primitus uictis Iudæis rapuerūt. Hæc autē erat usq; ad ciuitatē Accaron: a finibus Geth extensa. igit̄ illo tempore inter Irahelitas & reliquos Chananæos frequēter agebantur bella: deoq; pro obseruatiā legū p̄picio: Iudæi supauerunt Chananæos. Propterea uero Samuel disposito populo: eisq; reddita ciuitate in ea eos cōuenire præcepit: ut de diuersis actibus ad inuicem disceptarent: ipse uero semel in anno circūiens ciuitates iudicabat: & multo tempore equitate omnia expleuit.

Q̄ Samuel cum p̄p̄ senectutē eēt infirmus: suis filiis res dispēsandas iniūxit. CAPI. III.

Einde senectute grauatus: & agere solēnia p̄peditus: filiis suis populi tribuit p̄cipatū: quorū senior q̄dem dicebat̄ lochel: iunior autē Abia. Præposuit autē aliū q̄dē i Bethleē ciuitate: ut illic federet & iudicaret: aliū uero in Bersabæ diuidens populū q̄ eorū iudiciis obedirent. Isti siquē facti sūt exēplū & indicatiū manifestū cuiusdā: ne similes parētib⁹ suis filii existeret: sed ut boni q̄dē & moderati ex malis: & mali p̄ducerent̄ ex bōis.

Nā & patris sui studiū non recordantes: sed uia contrariā ambulantes: & munerib⁹ turbibusq; lucris iustitiā cōprimebāt: & iudicia non uera. sed secūdū præmia proferebant & ad epulas p̄ciosaq; conuiuia declinantes: primū q̄dem: quæ erant inimica deo gerebant: secundo autē patri uidebant̄ aduersis: q̄ multo studio ac prouidentia gesserat: ut etiā plebs sciret seruare iusticiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi prophetæ filii facerēt: grauiter hoc ferens ad patrē denuo remeauit: qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur: eiq; iniustitias filiorum oēs exposuit: & quō cū senex esset: & a tēpore iam defectus rebus præesse non poterat: supplicabant ei: atq; rogabant: ut aliquem eorū regē eligeret: q̄ & p̄cipatū gētis hēret & Palæstios affligeret: q̄ eis erant prioris iniustitiæ debitores.

Quod dū illi principatū bñ non regerēt: populus per iram petiuit regem. CAPI. IIII.

Aec ergo uerba concusserūt Samuel propter insertā ei iustitiā: & od̄ ū circa reges. Optimam enim illius tunc conuersationis electionē deus ualde diligebat q̄ dū eēt sancta beatos etiā ciues utentes se faciebat: nimiaq; cogitatiōe afflictus. his dictis neq; cibi memoria habuit: neq; somni: sed facta nocte regē cogitatiōes euoluēs sine sopore p̄māsit: Cūq; talia cogitaret: apparuit ei diuinitas: eūq; cōsolata ē dicēs: ne p̄ petitiōe populi deberet affligi: q̄si nō in illo supbi fuerint: sed magis in se: ne solus sup eos ipse regnaret: & hæc opa ex quo egressi sūt ab ægypto molitos: non tamē post multū tēpus eos grauissimā eē p̄nitentiā habituros: p̄ quam nihil eq̄dē q̄d gestū fuerit: inefficū erit. Arguent autē eē contēptores: & cōsilia nō pacifica circa me: & circa tuā p̄phetiā habuisse. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quēcūq; monstrauero regem prædices tamen eis: quales erunt: & quæ sub rege mala passuri sint: postea qualem mutationem habere festinant. Hæc Samuel cum audisset: mox die facto conuocatis Iudæis: ait daturum se eis regem: sed primitus quidem narrare eis debere: quæ illis essent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit: q̄ primum quidem filios uestros auferrent: & alios quidem curruum agitatos esse iubebunt: alios uero equites & armigeros: & præcursores: alios millenarios: & centenarios: facientq; alios armorum artifices: & opifices curruum: & instrumentorum fabros: & agrorum suorum cultores: uinearumq; fossores: & nihil erit: in quo non obediant his quæ iubētur: seruietes ad similitudinem eorum qui precio comperantur in plebe. Sed & filias uestras inquit

unguentarias habebunt & conuastrias & molarias: efficientq; omne opus sub necessitate: quasi Sa-
muele plagas metuentes & uerbera. Sed & uestras possessiones auferent: & eas Eunuchis suis & armi-
geris condonabunt: & iumentorum greges eis distribuunt. Et ut breuiter sit dicēdū seruietis cū om-
nibus uestris regi similes seruoꝝ eius effecti: hocq; sermonum memoriā tūc habebitis: quādo hęc
passi fueritis & pœnitentiā ducti rogaueritis deū ut uestri misereat: & dōet a regali onere uelocissi-
mam liberratiōē: q̄ uestras nō suscipiet p̄ces: sed eas respuēs uestras sinet: ut maloꝝ cōsilioꝝ tormenta
sustineatis. Erat aut̄ populus in hac propheta futuraꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis: ut consiliū qd̄ se
mel in mēte collocarat expleret. Nam neq; audiētes talia sunt cōuersi: neq; eisdē sermonibus eos p̄-
pheta p̄terruit: sed magis uehemēter instabant & regē sibi ordinari nimie postulabāt: nec cogitādū
de uēturo esse cēsebant: sed fore necessariū secūp̄ afflictione inimicoꝝ habere pugnatū regem:
quando nulla prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autem eos Samuel
nec in his quę fuerant prędicta conuersos: sed potius imminentes ait. Nūc equidem ad propria sin-
guli quique recedite: oportune uero uos euocabo: dum quē uobis daturus sum regem a deo cogno-
uero. Erat igitur quidam de tribu Benjamin uir nobilis moribus & laudabilis nōmine. Cis Huius
erat filius iam iuuenulus: formaq; pulcherrimus: & corpore ualde p̄cerus: quique multos mente
ac prudentia p̄cedebat: uocabaturque Saul. Hic uero Cis dum asini p̄cipui de grege eius erras-
sent in quibus nimis: & sicut in nullo alio iumento delectabatur: filium suum ad requirēdos eos cū
uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirendo asinos circuisset: uenit ad alias: &
dum neque in eis inuenisset: discedere cogitabat ne patri de se molestiam cogitationis īferret. Cūq;
in Ramatha ciuitate uenisset: & puer qui cum eo erat dixisset ei: in ea esse prophetam uerum: dedis-
setque consilia ut ad eum irent: ac per eum de asinis quos quærebant agnoscerent: respondit nihil
habere p̄ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ: quoniam uia pecunia iam fuisset ex-
pensa. Tunc famulus dixit esse quartam partem sibi sili: & hoc ei datum posse sufficere. Errabant
enim ignorantes: eo q̄ non acciperet propheta mercedem. Cunque uenissent ante portas: & uirgi-
nes inuenientes ad aquam euntes: interrogauerunt eas de dono prophetæ. Quæ cum indicassent:
adiiciebant ut festinarent: anteq̄ ad comedendum accederet. Multos enim eum ea die dicebant pa-
scere: & ex his qui uocari fuerant eum primum discumbere. Samuel autem propterea multos tunc
ad conuiuium uocauerat. Nam dum p̄cedenti die deprecaretur deum ut ei p̄diceret quem con-
stitueret regem: indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Benjamin.
Porro Samuel in domo sedens: tempus quod ei promissum fuerat expectabat. Quo ad impleto de-
cendens ibat ad mensas: occurritque ei Saul: cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hæ-
breis. Saul autem accessit ad Samuel: eumque salutans supplicauit: ut ei domum prophetæ monstra-
ret: quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuel se esse dixisset: eumque duceret
ad conuiuium: incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinos indicauit: & omnia ei bo-
na regni esse conferenda promisit. Cui Saul: minimus inquit sum domine mi hac spe: & de ultima
tribu quæ regibus apta non est: & ex inferiori patria urbium ceterarum: sed tu me de hac spe magis
illudis: & pro ridiculo me fatigare contendis: de rebus maioribus quam ut mihi conuenit nunc lo-
quendo. Quem propheta deducens ad conuiuium: recumbere fecit: simul: & sequentem puerum:
super eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero septuaginta. P̄cipitque ut pars ei regalis ap-
poneretur. Et cum hora dormiendi aduenisset: singuli quique ad propria discesserunt Saul autem
apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die ergo facto: Samuel eum excitans duxit foras.

Et cum extra ciuitatem uenissent: famulum quidem p̄cedere iussit: illum uero remeare: quasi ali-
quid nullo alio p̄sente dicturus. Dumq; saul puerum premisset: sumens propheta uas olei: su-
per iuuenis caput effudit: eumq; complexus ait. Esto tu rex constitutus a deo: & contra Palæstinos
uindicaturus Hæbreos. Hoc autem erit tibi signum quod te uolo p̄scire. Cum profectus fueris
inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes ef-
ferre uidebis: secundum uero hædum & tertium utrem uini. Isti te salutabunt: & libenter te suscipi-
ent: & dabunt tibi duos panes. Tu accipiens: exinde uenies ad sepulchrum Rachel: ubi cognosces
eo q̄ inuenti sint asini. Post hæc inuenies in Gabatha: & ecclesiam inuenies prophetarum: & diuini-
tus inspiratus: prophetabis cum eis: ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescāt: atque
mirentur dicentes. Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius Cis: ut possit etiam prophetare. Cumq;
hęc signa omnia fuerint facta: scito esse deum tecum: & salutabis patrem tuum atque cognatos: ue-
niesq; post hæc uocatus a me in Galgalas: ut pro his deo pacificas hostias immolemus. Hęc autem
p̄dicens: dimisit eum. Porro Saul omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt. Cūq; uenisset
in domum: cognato suo Abner quem p̄ omnibus parentibus diligebat interrogante de profe-
ctiōe eius: & quid accidisset: aliarum quidem rerum nihil abscondit: neque q̄ apud Samuelem pro-
phetam fuisset: neque q̄ ei asinos inuentos esse dixisset: de regno autem & eius euentibus: quæ etiam
si audirentur: & inuidiam & incredulitatem pararent: tacendum esse decreuit: quod nec amico &
humana natura quippe cum uerum sit: q̄ perfecte nemo deuotus: nemo amicus: neque cognatus: ne

usq; in dei donis purum aliquis seruet affectum: sed circa prouectus sublimium: maliuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Masphat: & apud eum diuino mandato uerba disposuit dicens. Quomodo cum eis deus præstiterit libertatem: & subdiderit hostes beneficiorum sint eius immemores: & deum: quidem regno priuauerint: nescientes quomodo nimis utilimum est: ab omnium rerum excelso iuari: cum deus utiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis uelut iumentis subditis consilio & desiderio suo aliiq; uoluntatibus sit usus & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus: quiq; non ita sicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum festinauit: quod deum solū semper constat efficere: Sed quomodo uobis inquit placuit: & hæc iniuria preualuit cōtra deū: ordi namini omnes per tribus & septem: & mittite sortes uestras. Quod dum hæbrei fecissent: fors cecidit tribui Beniamin. Et dum fuisset denuo fors missa per genus: exit progenies Metri. Cunque per uiros ipsius generis fors missa fuisset: ad Saul filium. Cis fors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset: semetipsum abscondit: nolens uideri ut arbitror sponte suscipere principatum: sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit: ut dum multi nec in parua scelicitate gaudium ualeant retinere: sed omnino conspicui esse desiderant: ille non solum semetipsum pro tali regno: & tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam conspectui eorum quibus erat regnaturus eripuit: & quærendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitatibus eo q̄ non adesset: rogauit propheta deum: ut eum ubi esset ostenderet: & iuuenem manifestum efficeret. Dumque cognouisset a deo locum in quo erat celatus Saul: misit qui eū adduceret. Et cum inuenisset: eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat: & ipsa proceritate regius erat. Dixitq; propheta. Hunc uobis deus dedit regem: uidetis q̄ & melior cunctis est: & imperio dignus. Cumq; optasset populus regi salutem: ea quæ illis erant futura propheta conscribens: rege audiente legit: & librum in tabernaculo dei reuoluit: ob testimonium eorū quæ prædixerat uenturis generationibus offerendum. dum hæc itaq; Samuel: celebrasset dimisit populum propheta: & ipsi quidem in Amathin ciuitatem patriæ suæ profectus est. Cum uero Saul iret in Gath: ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum secuti sunt: honorem regi debitum exhibentes: plerimi uero maligni: & illum contemnebant: & alios irridebant: & neq; munera offerebant neq; studio aut sermone Saul sibi placere demonstrabant.

Prælium Saul sup Ammonitæ: gētē: & uictoria hostiūq; uastatio.

CAP. VI.

Post mensem uero honoris eius initium belli causa cōtigit contra Naas regē ammonitæ. Hic enim multa mala Iudæis habitatibus trans Iordanē intulit: & cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit: urbescq; eorū seruituti subegit. Quoq; fortitudinē uī ppria ad p̄sēs suæ subdit ditiōi: sapiētia uero atq; tractatu sic ifirmos reddebat: ut neq; rursus iugū potuisset euadere seruitutis. Eorum nāq; etiam qui ad eū aut fide data uenisset: aut quos rege bellica cepisset: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat: ut sinistra partē uultus sui scutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem Ammonitarum cum fecisset habitantibus trans Iordanem: super Galadinos abiit: & castra ponens circa ciuitatem Iabes: legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent: quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollēt: per obseffionem eorū ciuitatē se interminabat euertere: electionē uero in ipsis esse: utrū uellēt patrē corporis amittere: aut certe uniuersū pire. Galadini uero merentes in talibus: neutrū horum promittere p̄sumpserunt: neq; semetipsos tradere. neq; repugnare. Septē uero dieꝝ inducias poposcerunt ut ad contribules legationes mittētēs: solatiū ab eis poscerēt. Et si quidē auxiliū ueniret pugnarent si uero huius rei foret inopia: tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas autem spernens multitudinem Galadinoꝝ: eorūq; respōsum: dedit eis inducias: & solatia a quocūq; uellent postulare pmisit. Illi ergo repente p̄ ciuitates israhelitæ miserūt: indicātes quæ eis faceret Naas: & in qua tenerentur angustia. Qui usq; ad lachrymas magnāq; tristitiā hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq; facere non permisit. Cūq; legati in regis Saul ciuitatem uenissent: & in quibus essent Iabitæ periculis nunciassent: populus quidē idem fecit quod illi priores: flebāt enim oēs cognatoꝝ calamitates. Saul autem ab opere agri reuersus iopidū uenit: iuenitq; flētes pprios ciues: & dū cām eorū tristitiæ & confusionis inquireret: agnouit qd cōtingerat a legatis: diuinitusq; inspiratus Iabitas quidem remisit: pmittens eis in auxiliū se uenturū die tertia: & ante solis ascēsū hostes esse uicturum: ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis inspiceret: iussit eorum aliquos pro ducatu interis sustinere. Igitur uolens populū ad Ammonitæ bellū dāni timore cōuertere: eis quo cicius subueniret: icidens bouū suorū neruos: hæc se facere cūctis interminatus est: si non armati alia die concurrerent ad Iordanem: eūq; sequerent & Samuelē: ubicūq; eos educerent. Illis autē pp timorē imminētis damni definito tēpore curretibus in ciuitatē Balā dinumerata multitudine: inuenit eorū numerum præter tribum Iuda septingēta milia fuisse collectos: illius autē tribus septuaginta milia uiri fuerunt. Transiens ergo Iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter: oriente sole exercitui in tribus partibus constituto: repente & inopinabiliter: ruit super hostes: factaq; pugna: & alios multos ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul: & apud oēs hebræos

eum laudabilem demonstraui: magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant qui eum spreuerant: tunc conuersi sunt ut eum honorarent: & meliorē cunctoꝝ principatū eius iudicarent. Non enim sufficit illi solummodo labessenos enpuisse: sed etiam cunctam studuit pugnando Ammonitarum subvertere regionē. prædāq; exinde copiosam sumens. clarus ad propria remeavit. Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a Saul: magna delectatione gaudebant & quæ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixerant exclamabant: ubi sunt nunc illi? exoluant poenas: & reliqua simul adiciebant: ut solet uulgus foelicitate delectata euomere: & contra illos qui in principiis huiusmodi rerum esse uidentur auctores. Saul autē horum quidem circa se fauorem amplectebatur & uoluntatem: iurauit autem nullum se nocere contribulium: nec illa die necari permittere: cum esset nimis incongruum: si data a deo uictoria: proprii generis sanguine foedaretur: sed deceret ut gratiam habentes adinuicem festiuitatem potius celebrarent. Cumq; Samuel dixisset secundā ordinationē in confirmatione regni Saul oportere fieri: oēs cōgregati sunt in Galgalā ciuitatē. Illic enim eos uenire præceperat: & rursus uidente populo propheta unxit Saul oleo sancto: & secundo denunciavit regem. Itaq; isto modo hebræoꝝ res publica ad regum iura conuersa est. Nam tempore Moysi & Iesu eius discipuli: qui post eum dux fuit: optima ducis conuersatione regebatur: post illorum uero mortem annis. x. & octo populus eorū sine principe fuit. Postea ad cōuersationem pristinam sunt reuersi: ei qui bello & fortitudine cūctos excelleret tribuentes iud. cii ptatem: & ppterā tēpus cōuersationis huiusmodi nimis eximū uocauerunt: Samuel autē propheta cōgregatis hebræis ait. Coniuro uos per maximū deum: qui fratres illos optimos Moysen & Aaron deduxit ad uitam: & patres nostros ex ægypto: de domo seruitutis eripuit: ut neq; uerecundia aliqd cōferētes: neq; timore pteriti: neq; alia q̄libet passione detēti: dicatis: siqd a me puū aut iustū: aut lucri gratia: aut auaritia causa gestū ē: arguite me si cuius aliqd accepit: aut si uitulū: aut ouem: aut cibum recipi: aut si cuius iumenta ad utilitatē meā tollēs aliqd cōtristauit: ex his ergo oībus siqd abstuli dicite corā rege. Illi uero clamabāt horum nihil ab eo factum esse: sed iuste & sancte fuisse eum cū populo Hebræoꝝ. Samuel autē cū audisset cūctos huiusmodi testimoniū fuisse de eo platum ait. Quō iudicatis mihi: q̄ nihil incongruū de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cū fiducia me dicēte. Quō ipse nimis egistis in deo petentes regē: cum uos oportuisset habere memoriam: q̄ cū septuaginta solummodo nostri generis auus Iacob ppter famē uenit in ægyptum: & illic multis milibus procreatis: quæ ad pessimū seruitium ægypti pduxerunt: oratione patrū absq; rege tantam multitudinē ex necessitate deus eripuit: mittens eis Moysen & Aaron fratres: q̄ uos eduxerunt in terram hanc: quam nunc utiq; possidetis. Et his adeptis per deum bonis: didicistis pietatē atq; religionem dei: quos ille hostibus subditis liberauit: & primū quidē Assyriorū Rege & eorū fortitudine potiores effecit: deinde p̄buit uictoriam Ammonitarū: nouissime uero Palæstinorū & hæc oīa concessa sunt non habentibus regē: sed cū Iepte & Gedeō duces exteterūt. Quæ uos ergo tenuit stulticia: ut fugientes a deo: hoīs esse uelitis sub regno. Et ego quidem hunc uobis iit: tui: quā deus elegit: at tamen uobis manifestum sit deum irasci: & ingratis ferre petitionē uestrā in regno: faciā ut deus ipse hoc uobis ostendat apertis iudiciis: quod nullus aliquando uestrū hic uidit factum messis tempore imbrem deum deprecor effundere. Cūq; hæc Samuel dixisset ad populum: tonitrua subito: & coruscationes: & grandinis impetus diuinitatis iussione prorupit: ueritatem prophetæ apud cūctos ostendens: ita ut obstupescerent: & in formidine constituti: sese peccasse cūcti profiterentur: & in hoc per ignorantia icidisse: utq; deū propheta uelut optimus pater & mittis rogaret: q̄tenus p̄pius esset eis: peccatūq; quod per incuriā & iniquitatē commiserāt: dimitteret exorabāt. At ille promisit deum se rogaturū: ut eis uineā concederet meritoꝝ: mōuit tamen eos: ut si iusti forent & boni: & haberent semp memoriā eorū in quibus p̄uocationem uirtutis inciderant: & signorū dei & legislationis Moysi: eis cū foelicitate regia saluus esset affectus: si uero hæc negligerent: uēturam eis eorumq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixisset hebræis cōfirmato secūdo Saulis regno: populum remeare dimisit ad propria.

Quæ admodū denuo palæstini pugnātes deuersi sunt ab hebræis.

CAP. VII.

Saul igitur eligens quali tria milia uirorū ex omni plebe: duo milia quæ ipse recipiens: morabatur in ciuitatē Bethelē: ioathæ uero suo filio mille dedit armigeros: eūq; misit in Gabaa ille autē obsidebat castra palæstinorū: n̄pcul a Galgalis. Palæstini nāq; qui Gabaa morabāt: arma ludæis abstulerāt: & munitissima loca: suisq; castris opportua detiebāt iterdicētes hæbreis uti ferro: Propter quā cām agricolæ si quid istrumētū eis eēt necessariū ad culturā ueniētes ad palæstinos: fabricabāt illud. Cū ergo palæstini cognouisset castra sua ab hæbreis obfessa indignati: & cōtēptū hebræoꝝ magnā iniuriā iudicātes: ludæis plū intulerūt. pedestrū quæ. ccc. millia currum uero. xxx. milia: & equitū sexaginta milia: castraq; posuerūt circa ciuitatē magnā. Quod cum cognouisset Saul rex hebræorum descendit in Galgalam ciuitatem: & in omnē prouinciam misit populum p̄ libertatē ad bellū cōtra palæstinos iuras: eorūq; potētiā uilissimā eā declarans & nimis indignā: ut per timorē pericula sustinerent. Dūq; populi qui erāt cum Saul multitudinem palæstinorum inspicerēt: ualde iūt territi: & alii quidem in speluncis & cauernis & cloacis

emetipfos celauerunt: plurimi uero trans Iordanem fuga dilapsi sunt: qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Misitq; Saul ad prophetam uocâs eum: ut cum eo de bello & rebus præsentibus cogitaret. Ille autem sustinere eum ibi præcepit: & hostias præparare: post septem uero dies uenturum ad eum: ut septima die sacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit: mandatum uero nequaquã cum perfectione seruauit: sed cum uideret prophetam quidem morari: se autem a militibus derelinqui: celebratis hostiis cum audisset Samuel uenientem eius in occursum festinanter egressus est. Ille ergo non recte eum secisse dixit eo q; orationes & sacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo: offerre petulanter ipse præsumpsisset. Saul uero satis faciente & dicente sustinuisse se quidem præfinitos dies: sed pro necessitate & discessu militum: & propter hunc timorem & inimicorum aduentum: cum in magno esset metu: eo q; audiri fuissent hostes in Galgala descendisse: ad offerenda sacrificia se fuisse compulsam. Respondens Samuel ait. Sed tu quidem si iustus esses & mihi non inobediens: nunquã in his quæ pro præsentibus præcepit deus primitus defecisses quam in rebus necessariis expediret: ut tibi tuæq; soboli regnare plurimo tempore licuisset. Et Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta: discessit ad propria. Saul autem in Galgala ciuitatem habens secum sexcentos solummodo uiros: cum Ionatha filio suo uenit: quorum plurimi arma nequaquã habebat: dum ferrum utiq; in prouincia minus esset: & qui arma facere potuissent. Non enim sinebant eos Palæstini: sicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæstini: & per totidem itinera discurrentes: hæbreorum prouinciam deuastabant: uidentibus scilicet Saul rege & eius filio Ionatha: & terram defendere cum essent sexcenti solummodo non ualentibus. Cũq; resideret ipse & eius filius: & sacerdos Achias qui erat de prole Hæli sacerdotis: super collem excelsum: terramq; populari respicerent: eis in maxima angustia constitutis: Saul filius cum suo armigero constituit: ut latenter ad hostium tabernacula properarent: turbatisq; eis sequendo modum commotionis inferrent. Dũq; armiger eius prouidit se eum secuturum assereret: etiam si mors immineret: sumens solatium iuuenis & de colle descendentes: ad hostes pariter ibant. Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam longitudinem: tribus uerticibus acutissimis prominentem: scopulis per circuitum euntibus: & quasi propugnaculis inuasionem pugnantium prohibentibus. Unde contigebat ut custodes minorem haberent sollicitudinem castrorum: q; natura locus ille omnibus uidebatur esse munitus: & ad capiendum ualde difficilis: eo q; non solum ascendere illic: sed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo uenisset ad castra Ionathas: armigerum confortabat exacuens ut ad hostes accederent: signum eis hoc uictoriæ iudicarent: si eos ad se uocarent: si uero nihil loquerentur: tanquã eis non uocantibus reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hostium apparente iam die: uidentes Palæstini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & speluncis egrediuntur Hæbrei. Et ad Ionathan eiusq; armigerum dicebant. Venite ascendite ad nos: ut uos digne uestris præsumptionibus puniamus. Quam uocem suscipiens grate Saul filius: tanquã ei uictoriam designantem: tunc quidem ab illo loco in quo hostibus fuerant uisi recesserunt: mutatesq; locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiõis locum desolata custodibus: & ex inde quasi reptando trahentes semetipfos cum multo labore naturam loci uicerunt: ut ad inimicorum castra conscenderent. Irruentesq; eis dormientibus: occiderunt quidem uiginti: turbam uero stupore uehementius impluerunt: ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes: alii uero semetipfos non agnoscentes: eo q; congregati ex multis gentibus essent: credentes inimicos & irruisse super se Israelitas putantes: & non hoc duorum hominum præsumptione commissum: ad alterna bella conuersi sunt. Quorum alii quidem perempti moriebantur: alii uero fugientes per saxa præcipites collabebantur. Dũq; exploratores Saul dicerent regi: Palæstinorum castra ualde turbati: requirens Saul ne quis suorum deesset: audiuit suum abisse filium & eius armigerum: iussitq; ut pontifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cũq; ille conuincere eum: & hostibus fortiter pualere dixisset: Palæstinos inuasit: & turbatos aggressus est: qui se inuicem peremerunt. Qui autem refugerant petrisq; se celauerant Iudæi audientes Saul esse uictorem: congregati quasi decem milia hæbreorum: persecuti sunt inimicos: cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum sæpe fœlices contingat extolli: siue ignorantia faciente: palmæ illius decus pessima lamentatione fœdatum est. Volente enim Saul funditus interimere Palæstinos & pœnam exoluere: maledixit Hæbreis: ut si quis se a cæde retinens inimicorum antequã nox futura ueniret comederet: & ab interemptione hostiũ: aut a persecutione cessaret: maledictus esset. Cũq; Saul hoc dixisset: ueniens ad quandam quercum excelsum in sorte Effrem constitutam: Ionathas filius eius dum illic apum contingisset eum inuenire cubilia: & maledictum patris ignoras: & populi super eo pfusionem nõ agnoscens expresso mellis fauo comedit. Inter hæc agnosces: quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixisset: aliquem gustare cibũ ante solis occasum: comedere quidẽ cessauit nõ aut recte patrem prohibuisse dixit: qñ cum maiori potius fortitudine atq; fiducia persequentes cibo sumpto plurimos inimicorum capere & iterficere potuissent. Multa siquidẽ milia Palæstinorum interficientes: circa uesperam ad spolia hostium sunt conuersi: magnamq; prædã &

pecora sumētes occidebant. Hoc ergo a scriba nunciatū est regi: quō populus peccaret in deū: & occisus pecudibus: anteq̄ sanguis bene dilueret: nondū purgatis carnibus uescerent: iussitq̄ Saul uolui lapidē magnū in medio: & p̄dicari in populo ut sup̄ eū interficerent: & carnē cū sanguine nō comederent: quō hoc nequaq̄ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis præceptū facientibus: statuit illic altare Saul: & holocaustū super illud deo celebravit. Hoc aut̄ altare constituit primū. Mox itaq̄ uolens ad hostium procedere castra: ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem: militibus insigniter eum sequentibus: & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus. uocauit rex Achitob sacerdotem: iussitq̄ ut cōsuleret: si deus annueret: ut euntes ad inimicorum castra: hostibus denuo præuale-
rent. Dicente uero sacerdote: deum responsa non dare: Saul dixit. Non sine causa cōsultus deus uocem nobis non reddidit: qui primitus anteq̄ interrogaretur omnia nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis causa peccati ē. Vnde per eundē ipsum deum: licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur: interficio eum: & deum ita placabo: quantomagis extraneo & nihil mihi competenti personæ supplicium inferre cognoscar. Cūq̄ hoc fieri populus exclamasset: repente cūctos in uno loco constituit: stetitq̄ ipse in alia parte cum filio: & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebatur inuentusq̄ Ionathas peccasse: interrogatus a patre est quid fecisset: & quid in sua uita non recte nec sancte peccasset. Cui dixit pater: nihil aliud scio: nisi q̄ ignorans hesternum maledictum ac iusurādū a te prolatū persequens inimicos: fauum gustauit mellis. Quem saul occidere se repēte iurauit: quatenus & generi & naturæ: simul amoris hoc modo præponeret iusurandum. Qui nequaq̄ mortis interminatione perterritus: sed animam ingenue nimis magnanimiterq̄ componens: nec ego supplico inquit pater parcēdum: mors mihi suauius est: quæ pro tua geritur pietate: & populi magna uictoria. Maxima siquidem mihi consolatio est Hæbreos de Palæstinis reliquisse uictores. In his itaq̄ omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauitq̄: non se mori permittere Ionathas: uictoriæ huius auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt eum a maledicto patris: orationes pro eo faciētes: ut ei peccatum quoq̄ dimitteret deus. Saul uero reuersus ad propriā ciuitatē: usq̄ ad sexaginta milia hostium interfecit: regnauitq̄ foeliciter: & uicinas prouincias: gentesq̄ belli iure subiecit: idest Anmonitarū: & Moabitæ: & Palæstinorū: Idumæorū & reges eorū tributarios fecit. Fuerūt aut̄ ei filii masculi quidē tres: Ionathas: & Iesus: & Melchis: filia uero duæ: Merob & Micol: habuitq̄ militiæ principē patris filium: Abner filium Ner. Ner aut̄ & Cis pater Saul fuerūt fratres: filii Abihel. Habebatq̄ Saul curruū multitudinē: & equestriū & cum quibuscuq̄ pugnaret: cū uictoria remeabat: Hæbreosq̄ ad excelsum magnitudinem scēlicitatis euexerat: & aliarum gentium potentissimos demonstrarat. Iuuenes aut̄ proceritate & pulchritudine præcellētes elegit: eosq̄ armigeros suos effecit.

Bellum & uictoria saul cum amalechitis.

CAP. VIII.

Eniens igitur samuel ad saul: missum se dixit a deo ut eū cōmoneret: quia eum electū ex omnibus regem fecit: & propterea debere eum obedientem sibi esse: quomodo ipse quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipse esset & rerum omnium dominator: adiiciebatq̄ dixisse eum: quomodo multa mala Amalechitæ hæbreis in deserto fecerunt: quando egredientes ex Aegypto ueniebant in regionem quæ nunc est eorum: ideo bello perimendos Amalechitas: quibus subditis: nullum eorum debere uiuum pœnitentis: relinq̄ sed oēm necandā ætatem: incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc supplicium eos q̄ maiores nostros afflixerunt sustinere. Sed neq̄ iumentis neq̄ aliis pecudibus ob utilitatem propriamq̄ possessionem ait esse parcendum: sed cuncta dicanda deo: & nomen Amalech secundū Moyfi mandata delendum. Saul uero professus est se præcepta complere: & obedientiam non solum in hoc credidit: ut contra Amalechitas pugnaret: sed ut etiam uelociter properaturum esse monstraret: congregauit cunctum exercitum: eumq̄ dinumeras in Galgalis inuenit Israhelitarum absc̄q̄ tribu Iuda circa .xl. milia uirorum: illa nāq̄ tribus sola .xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo saul Amalechitarum regionem ingressus: insidias occultas circa torrentem fecit: ut nō solum aperte pugnans: eos affligeret: sed etiam inopinate super eos per incertas uias irrueret: & circumdatos deuastaret. Igitur congressus in pugnam: fugauit hostes multosq̄ peremit: & reliquos persecutus est fugiētes. Cūq̄ illud opus propicia diuinitate cōplessset: Amalechitarum urbes obsedit: & alias quidem molitionibus: alias uero suffossionibus collocarum & muris extrinsecus e diuerso edificatis: alias autem fame & siti: alias uero modis aliis obsidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantū & mulierum simul inuectus: nihil crudele. nec ultra humanam naturam se facere credens: primum q̄ in hostes hæc agebat: deinde q̄ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum ministrabat: cepitq̄ regem hostium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinēq̄ miratus: decreuit esse saluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium sequens: & sine causa ei cedens uitam quasi misericorditer: unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus namq̄ sic odiuit Amalechitarum genus: ut neq̄ infantibus parceretur: quibus potius misereri natura est: Saul itaq̄ regem Agag & malorum quæ contra Hæbreos gesta uidebantur: a morte seruauit: & hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq̄ cū eo simul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq̄ sibi diripuerunt: iubēte

deo non esse seruanda: sed & alias res diuitiasq; collegerunt. Siquid uero dignum possideri non erat consumpserunt. Cuius uicisset Saul uniuersos a Pelusio ægypti usq; ad rubrum mare residentes hostes: Sicimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regione Madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent: ne forte Amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati Raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquam in nullo propheta mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra Amalechitas pugnaturus exiret: & uelut omnibus integre conseruatis: deuictis hostibus: cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam: eum sperneret: & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent: dicebatq; propheta penitere se: eo qd Saul ordinauerat regem: quomodo eius iussa nõ faceret: sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel: ualde confusus est: & deum cœpit tota nocte rogare: ut esset propicius Saul: seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul etiam propheta poscente non annuit: iniustum esse decernens: se tantis peccatis indulgentiam cõdonare: nõ ob aliam causam asserens mala generari: nisi cum aliqui iniusticiam passi: ad uindictam negligentiores existerent: Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ: & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus propheta denegasset: nec parceret: die facta. Samuel ad Saul uenit in Galgala: uidensq; eum rex. cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriã & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait Samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia referasse: genus autem Amalechitarum mandato diuino omne se deleuisse nullumq; fuisse derelictum nisi tantummodo regem: de quo quid oporteret fieri dicebat adiuicem quid cogitandum. Cui propheta dixit deum non super sacrificia delectari: sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq; secuntur: & nihil aliud bene se agere iudicant: nisi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur: non quando ei sacrificatur: sed quando in obedientiæ spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt: nec eum uera religione colunt: neq; dũ multas hostias & magnas obtulerint: neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint suscepit hæc libeter: sed potius auersatur: & magis studium hoc nequitia iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur: & mori potius eligunt qd præuaricari aliquid quod iubet: semper conuertitur & neq; sacrificium ab eis exquiret: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid siue uilissimum: gratius eor; praua munera: quam ditissimorum maximam suscipiet opulentiã. Tu siquidem scito tibi deum iratum: præuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respiceret: ex his rebus quæ decreuit ille perire: nisi forte similia iudicas illa peccata: & quis deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibi met auferendum: & potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse: alii conferendam. Porro Saul fatebatur quidem iniqu; se fecisse: & peccatum se negare non posse. transgressumq; se mandata propheta dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce inquit: & esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam: ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uero cum deum illi non parcere præuideret: reueiuit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuel apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractum: eo qd Samuel impetu facto discederet: uestem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium: & accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto: nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ: non fortitudinis est diuinæ: Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur: infecta uero facere quæ fuerant facta non posse: rogabatq; eum: ut se coram multitudine honoraret: & cum eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset Samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est Rex Amalechitarum Agag. Et dũ diceret Agag quam esset amara mors ait Samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere luge req; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Quia præuaricante Saul mandata propheta Samuel: alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. CAP. VIII.

Rex Saul sentiens quæ mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascendit in Gaba: quod nomen interpretatum significat collem: & post illam diem non uidit Saul Samuel. Cũq; propheta propterea tristis esset: iussit deus: ut a cogitationibus quiesceret: & sumens uas olei in Bethleem ciuitate iret ad Iesse filium Obed: & ei ungueret natum: quẽ ipse monstraret in regem. Cũ uero metueret ire: ne cognoscens Saul: & aut latenter aut palam eum occideret: dicente deo & dante securitate: prædictã peruenit ad ciuitate. Quẽ cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato: uocabat Iesse cum filiis ad altare: & inspiciens filium seniore procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regem: sed prouidentia di-

nina frustratus est. Dum enim cōsulisset deum: si iuuenē ungueret: quē ipse admiratus fuerat: & dignū imperio iudicabat: respondit deus: non ea uidere hoīes q̄ de' intēdit: sed tu inquit pulchritudinem iuuenis respiciēs: hūc arbitraris regno placere: ego aut̄ non corporis pulchritudinē ac speciem apicē facio eē regalē: sed animi sine dubitatione uirtutē. Ille siquidē p̄fecte pulcher ē: q̄ pietate & iusticia ē simul & fortitudie: necnō & obediētia splēdidus: & oībus ex quibus animæ pulchritudo cōsistit. Cūq; dixisset hęc deus: p̄cepit Samuel Iesse: ut oēs ei suos filios demonstraret. At ille alios quōq; uenire fecit: quorū qui senior quidē erat Eliab uocabatur: secūdus uero Aminadab Sammaa tertius quartus uero Nathan: quintus aut̄ Rachel: sextus Asa. Vidēs aut̄ & istos p̄pheta in nullo minores pulchritudine senioris: consuluit deum quem horū eligeret fore regem. Quo dicente nullū: denuo requisit Iesse: si prāter istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine David pastorē ouīū curam habentem: iussitq; eum Samuel uelociter uocari: impossibile dicēs eos eē cōmessuros anteq̄ ille ueniret. Cumq; uenisset David uocatus a patre: puer colore quidem rubeus: & pulcher aspectu: tacite Samuel dixit ad eum. Hic est qui deo placuit ad regandum. Tunc & ipse discubuit: fecitq; iuuenē sub se discumbere: & Iesse cum reliquis filiis. Deinde uidente David: sumens oleum unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit: quomodo regnare eum deus elegerit: monuitq; iustum eē debere: & eius prāceptis obedire. Sic & enim regnum ei multo tempore fore mansurum: domūq; clarā ac famosissimā habiturum: uastatorūq; pariter Palāstinos. Sed & cum quibuscūq; gētibus congregaretur uinceret: & ingentem gloriam possideret: quod & ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hęc monuisset abscessit: diuinitas autem ad David Saul relicto migravit. Et ille quidem prophetare cōpit: sancto super se spiritu ueniente Saul uero quādam passiones & dāmonia repente comprāhenderunt: suffocationes ei & angustias inferētes ita ut medici ei salutis nullum remedium inuenirēt. Siquis tamen cantare esset peritus: & in cithara psallere doctus: hunc adduci iusserūt: ut cum eum dāmonia inuaderent & turbarent: super caput eius astans psalleret: & hymnos ediceret. Ille uero hęc non dissimulauit efficere: sed queri huiusmodi hominē protinus imperauit. Cūq; ei quidam suorum dixisset: uidisse se in ciuitate bethleem quendam Iesse filium: adhuc ætate iuueculum: pulchrum atq; decorum & aliis studiis ualde dignum necnō psallere & hymnos cantare doctum: in super & eximium pugnatorē: mittens Saul ad Iesse David sublatū a gregibus ad se uenire p̄cepit: mandās ei uelle se iuueculum uidere: de cuius pulchritudine: ac fortitudie cognouisset. Ille uero misit filiū: dās ei mūera Saul portare. Quo ueniēte gaudis ē: fecitq; eū armigerū suū: & bonis oībus honorauit. Delectabatur enī in eo: maxime in iuassione dāmoniorū: qui cū ad eū accederēt: solus erat medicus: hymnos dicēdo & psallēdo rursus in cithara: & Saul a mētis oppressione reuocādo. Misit igitur Saul ad patrē pueri Iesse petēs ut apud eū David maneret: eo q̄ eius prāsentia delectaretur: Ysa uero Saul non contradicendo concessit.

Quēadmodū denuo pugnauerūt Palāstini aduersus Hæbreos adhuc regnāte Saul & monomachia David cū goliath: q̄ Palāstinoꝝ erat eximius: eiusq; perēptio & defectio Palāstinoꝝ. CAP. X.

Post non multa siquidem tempora Palāstini denuo cōgregati: & magnum super Israelitas omnes exercitum colligentes: inter Socho & azecha castrametati sunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & super quendā montem castra ponens: coegit Palāstinos priora quidem castra relinquere: & ex aduerso mōtis quem Saul apprāhēderat aduenire: diuisitq; eorū exercitus medius mons: qui erat positus inter eos. Igitur descendens quidā de exercitu Palāstinoꝝ nomine Goliath de ciuitate Geth: uir ualde procerus: cuius altitudo quattuor erat cubitorum: & palmi unius: accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat: indutusq; lorica cuius erat pondus quinque milium siclorum eris: galeam uero & tibialia habebat ærea: quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuissent membra protegere: hasta uero eius erat non leuis dextræ portatio: sed quam ipse gestabat in humeris: cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit: sequebanturq; eum multi arma portantium. Hic igitur Goliath stans inter medias acies: uocem emisit grandem contra Saul & Hæbreos dicens. Apugna nunc & periculo uos absoluo. Quæ enim necessitas ē nostrorum exercitus deperire. Sed date aliquē uestro contra me pugnatū: & totum bellum unius uictoria terminet: seruiatq; pars altera illis: quorum fuerit ille qui uicerit. Est enī multo melius & temperantius: unius piculo promereri: q̄ potestate adest multoꝝ. Hęc cū dixisset: castra remeuit ad propria. Altera uero die rursus uenit: ac eadem uerba fecit: & similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas condiciones prouocare non destitit ita ut terreret & ipse Saul: & eius exercitus. Constituebant equidem acies quasi pugnatū: ad cōgrationem uero minime ueniebat. Bello itaq; consistēte inter Palāstinos & Hæbreos: Saul remisit David ad patrē suum Iesse: cum ei eius tres alii filii ad solatium & periculum pugnae sufficerēt. Ille ergo tunc quidem ad ouilia: & pasturas pecudum remeuit non multo post ad castra reuersus Hæbreorum missus a patre: ut necessaria fratribus deportaret: & quid ageretur agnosceret. Cūq; Goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret: quasi nullus inter eos uir esset qui contra eum pugnare præsumeret: cum fratribus loquens David ea quæ mandauerat pater: & audiens illum blasphemantem exercitum: & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait: paratum se eē solum cum hoste

pugnare. Cui senior fratrum Aminadab interminatus est: & præsumptionē habere eū præter ætatē dicēs: & exptem huius officii: iussit ad patrē & ad pascua remeare. Qui reueritus qdē patrē discessit: & apud quosdam militū ē locutus: q̄ uellet cum Palæstino puocāte pugnā. Illis autem repēte Saul iuuenis indicantibus uoluntatē: rex eū uocauit: & dū quæreret: ut qd uellet ediceret dixit. Non deficiat mēs tua rex: nec metas: ego supbiam huius hostis pugnādo p̄sternam: & ita sublimem & p̄cere subdam: & sic iste quidē irridebitur tuus uero exercitus gloriosus inuenietur: si neq; a uiro bellatore habet in acie perire: sed prouocatus a puerili ætate moriā. Saul autē eius præsumptionē atq; magnanimitatē ualde mirāte: nō tamē in eo habēte fiduciam propter ætatē: sed firmū eē: ut contra pitum hostē bellū suscipet: ea dicēte: dauid ait. Polliceor hoc: cōfidens in deo q̄ mecū ē: cuius etiam adiutorio fungor expimēro. Nam dū aliquando leo ouiculas meas inuasisset: & agnū arripuisset: sequens apprehendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui: ipm uero dū cōtra me impetū fecisset: a cauda comprehēsum: & percussum in terra peremi. Idē & uisō faciēte: in eo ultus sum. Putet ergo ille hostis unū se eē huiusmodi bestiarum: diu exprobrans exercitui: & nostrum blasphemans deum: qui eum faciet mihi subiectum. Saul igitur uoluntatē pueri atq; præsumptioni similem orans deo terminum dixit. Vade ad pugnā. Et accinxit eum lorica sua simul & gladio: & apponēs ei galeā destinauit. dauid autē oneratus his armis: cū non eēt exercitatus in eis ait. Ista quidē rex tua sint ornamenta: cui fortitudo est hæc gestare præcipua: mihi uero tanquā seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positus armis sumpto baculo: & quinque lapidibus de torrente in pastoralis pera: & fundam in dextera manu portans: ibat ad Goliath. Videns autē eū Goliath sic ueniētē spreuit: & iniuriam ei fecit quasi nō arma gerēs hominum pugnaturus ueniret: sed quibus canes repelli solēt: dicens. Nū me canē existimasti. Ille autē non canē: sed deterius aliquid eum se putare respondit. Commouitq; Goliath ad iracundiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: & interminatus est: daturum se carnes eius terrenis bestiis: & cæli uolatilibus deuorandas. Cui respondit dauid. Tu quidem uenis contra me cum gladio: & hasta: & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo: qui & te & omnē uestrum exercitum nostris manibus perditurus est. Hodie nanq; tuum caput absindemus: & reliquū corpus tuū similibus canibus apponemus: sciētq; cūcti: quomodo deus præsul ē Hæbreorum: & arma nostra ipse ē semp & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autē armorum pondere grauatus: cū currere non ualere: paulatim uēit ad dauid: contēnēs eum & se nū dū cōfidens simul & adhuc ætate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo: qui ab hoste non uidebatur: & sumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittēs eum de fundibula: percussit repente Goliath in fronte: & usque ad cerebrum pertransiuit: ita ut mox fracto capite Goliath caderet pronus in terram. Tunc stetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo Goliath: factus est Palæstinis occasio maximæ fugæ. Nam dum peritissimū suorum cecidisse conspexerunt: de rebus omnibus desperantes: resistere non ualuerunt: sed uidentes se uictos turpiq; fugā se tradētes: conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hæbreorum clamore facto: super eos exilierunt: & multos interemerunt: & p̄secuti sunt usq; ad terminos Geth: & portas ascalonis. Mortui itaque sunt Palæstinorum. xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro Saul reuersus ab exercitu hostium: eorum castra diripuit & simul incendit. Caput autem Goliath dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & hastam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq; odium Saul regis uirgines mulieresque prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni lætitia milites: mulieres quidem quod multa milia Saul Palæstinorum interemisset: uirgines autē q̄ multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q̄ millenario numero testimonium ipse perciperet: & denum milium multitudo iuuentudo uoueretur: & cogitans q̄ nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid cœpit eum timere: & nimis habere suspectum: & a priori quidem officio quem utiq; suum armigerum fecerat eū amouens: ne dum nimis proximus esset: eum posset occidere: constituit eū millenarium dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat sibi met cautio rem: uolebatq; eum ad hostes: & prælia mittere: ut in his pericula sustinendo perisset.

Quæadmodū miratus Saul fortitudinē Dauid: ei suam filiam copulauit.

CAP. XI.

Auid ergo deum habens ubiq; ducem: quocunq; uenisset præualebat: & optime agere uidebatur: ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupisceret: & amore detēta cunctis ita fieret manifesta: ut hoc eius desiderium perduceretur ad patrē. Ille uero quasi percepta occasione in morte Dauid: hoc libenter audiuit daturūq; nuptiis eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait: si ducenta ei capita hostium adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito: uolens ex opere periculoso & incredibili gloria magis procedere: tendebat ad causam. Saul autem cogitabat eum ab hostibus perimendum: & decenter sua uota complere: si per alios & non eo faciente moreretur: iussi q; suis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur: qualis circa puellæ nuptias esset. Illi uero cœperunt cum eo loqui: q̄ diligeret eum rex Saul una cum populo: & uellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum esse regis. Mihi uero nihil tale substi: præcipue

cū sim abiectus: & a gloria uel honore segregatus. Saul autē dū famuli Dauid responsa dixissent: ait. Dicite ei non me pecuniis egere: nec honoribus: quibus rebus uēdit filia potius quā nuptiis collocat: sed eligere genere habentē fortitudinē: aliaque uirtutes: quas te habere manifestum ē: & uelle me recipere ab eo pro nuptiis filia: non auge nec argētū: neque ut hæc de domibus paternis eiciat: sed pro suppliciu hostiu: capita sexcēta Palæstinorū. Et mihi enī ipsi nullū potius quā hoc: nullū clarius munus erit. Sed & meæ filia multo solēnis honoribus ē præcipuū: uiro tali & tāto testimonio de hostium triūphis decorato posse cōiungi. His uerbis delatis ad se Dauid gauisus: quasi Saul studeret eum sibi cognatione coniungere: neque consilium expectauit: nec si possibile aut difficile esset: opus præsens animo cogitauit: sed repente cum sortis ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & possibilis faciebat. Cūque multos interemisset: abscondens sexcēta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promissa refugeret: & mentiri pessimum iudicaret: aut per insidias eum occidere: cum forsitan etiam in hoc frustrari suo consilio posset: dedit ei suam filiam nomine Michol.

Quēadmodū post hæc suspectū dauid sibi rex Saul p̄mere festinauit. CAPI. XII.

Cum ergo Saul non eēt recta uoluntate mansurus: uidēs etiam dauid & apud deum & apud homines approbari: expauit eum: & metum celare non ualens: timore magnarū rerum idest regni simul ac uitæ: ne priuaretur utroque: cogitauit eum crudeli calamitate perimere: eiusque mortē Ionathæ filio: & reliquis familiaribus delegauit. Filius autē admirans p̄mutationē patris circa Dauid: cum non post multam eius deuotionem non me diocriter in eum: sed ad mortem usque sc̄uiret: & cum iuuenem diligeret eiusque uirtutem: dixit ei secrete uoluntatem patris sui: suadetque ut diē futuro se custodiret: ipse uero salutaturum se patrem dixit: ei que pro eo oportuno tempore locuturum: causamque cogniturum: & ei exprobrare: quod occidi uoluisset iniuste qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam si ualde peccasset ueniam promereri debuisset: dixitque ei se post hæc patris iudicare sententiam. Dauid autem consilio benigno obediens: egressus est a rege. Altera uero diē Ionathas uenit ad Saul: & dum eum lætum & exultantem aspiceret: coepit de Dauid proferre sermonem dicens. In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem dauid: præcepisti eum pater interimi: uirum qui tibi quidem magnæ salutis causa fuisse probatus ē: Palæstinis autem ualde supplicium: ab illusione & iniuriis simul eripiens populum Hæbreorum: quas diebus. xl. sustinuit nullo utique præsumente prouocationis certamina sustinere: & qui post hæc iussione tua deferens hostium capita: sororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors tibi grauior erit: non propter solam uirtutem eius: sed & iam propter ipsam cognationem: quando eius morte etiam filia tua uexabitur pene ante gaudium coniugi: ueniēs ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater: ad clementiam conuertere nihil committens in uirum: primum quidem quod nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis: quando malo spiritu & dæmonibus in te residentibus illos expulit: pacemque tuæ animæ condonauit: secundo autem: quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuisci: turpissimum est. His ergo sermonibus mitigatus saul: iurauit filio: nihil Dauid iniuste fore passurum. Sermo enim iustus: & iracundiam regis subiecit: & metum. Ionathas autem euocato dauid: indicauit ei de sua salute: quam impetrarat a patre: eumque deduxit ad regem & erat in conspectu eius sicut prius. Eodem uero tempore: Palæstinis bella gerentibus denno super Hæbreos: Saul contra hostes dauid cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos multos eorum prostrauit: uictorque reuersus est ad regem. Quem saul non sicut sperabat post bella suscepit: sed potius eius foelicitate contristatus est: tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cūque regem rursus pueris astantibus dæmon ageret: spiritusque turbaret: uocans dauid in domo in qua iacebat tenens lanceam: eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente: insurgens in eum: lanceam iaculatus est: eamque dauid præui dēs declinauit. fugitque in domum suam & in ea tota diē p̄mansit. Nocte uero mittens rex: iussit eum usque ad dilaculum custodire: ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem. Michol autem dauid coniunx: filia regis: cognita uoluntate patris: dauid indicauit: dubiam spem eius uitæ conspiciens: & de anima sua pariter diffidens. Neque enim se credebatur posse habere uitam: si fuisset illius amore priuata. Et ergo dixit. Non te hic coniunx solis ortus inueniat: nam te ulterius non uidebo: sed fuge citi: dū tibi præbet nox fugæ præsidium: faciatque tibi hac dñs longiorem. Scito. n. te a patre meo si inuentus fueris occidendum. Quo dicto: eum p̄ fenestram deposuit & dimisit. Deinde constituit lectulum quōsi egrotantis: & sub saga iecur spirans capræ supposuit. Diē uero secūdo misit pater eius ut dauid deduceret ad eum. Illa uero nūcians: eo quod nocte fuisset factus infirmus: & ostendēs eis lectulū cooptum: dum iecur quod sub saga iacebat palparet: egrotū uere esse & dormire dauid qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse nocte: iussit eum sic adduci: se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes ad lectulum: discooperientes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore: renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater: eo quod eius quidem liberauerit inimicum: illum uero deceperit: satisfecit ei uerisimile loquens: quasi eam ad hæc non consentientem: Dauid occidere uoluisset: & hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignosce-

re: quia hoc necessitatis causa non uoluntatis efficeret: adiiciens atque dicens. Arbitror ego pater: quod ita uolueris illum perire: sicut me potius liberare. Et Saul equidem ueniam puellae dedit. David ergo declinavit a periculo: & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha: eique regis insidias indicauit: & quod iaculo eius pene fuisset extinctus: dum neque circa eum extiterit inimicus: neque circa hostium certamen infirmitas: sed in omnibus puer & scilicet: quae magis causa David inuidiam generauit. Cognoscens itaque propheta regis iniustitiam: Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens David ad quendam locum nomine Galboa comorabantur illic cum eo. Cumque nuntiatum fuisset Saul eo quod David esset apud prophetam: misit armatos: qui comorabantur illic cum eo. Cumque nuntiatum fuisset Saul eo quod David esset apud prophetam: misit armatos: eumque ad se comprehendendum iussit adduci. Qui cum uenissent ad Samuel: inuenientes ecclesiam prophetarum: participati sancto spiritu prophetare coeperunt. Saul autem audiens hoc: super David alios destinauit: & illis idem facientibus: denuo misit alios. Prophetantibus autem & ipsis qui tertio fuerant missi: ad ultimum iratus ipse perrexit. Cum uero iam erat in proximo: antequam eum uideret Samuel: prophetare coepit ueniensque ad eos Saul: spiritu uehementi compulsus: amens factus est: & exutus ueste tota die canebat & nocte: David & Samuele uidente. Ionathas uero Saul filius occurrentem sibi David: & de patris eius insidiis ingemiscentem & dicentem: quia dum nihil inique gessisset neque peccasset: eum patris eius occidere festinaret: rogabat ut nihil suspicaretur tale: neque derogantibus sibi forte huiusmodi essent crederet: sed ut ad se respiceret & securus esset: nihil tale in eo cogitante patre. Nam si cogitasset: ei sine dubio pandidisset: dum pater eius utique consilium eius omne non celaret. Porro David iurauit ita esse: & supplicabat ut credens prouidentiam eius haberet: potius quam eum sperneret quasi mendacem: eique renunciaret quicquid a rege pro se aut cognosceret aut audiret: dicebatque ideo non ei de se dixisse patrem: quod sciret illum circa se amicitiae affectum habere. Contristatus ergo Ionathas: eo quod David huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem: noui inquit omnia te mihi conferre & praestare uelle. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedendi cum rege. Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter: tu uero querenti Saul responde me profectum esse in regionem Bethleem in tribum meam: ad festiuitatem ibidem celebrandam: adiciens etiam quod tu me ire permiseris. Et si quidem ut assolet dici de canticis proficiscentibus: cum bono uadat aut aliquid simile dixerit: scito nihil in eo circa me fore dolosum nec inimicum: si uero aliter responderit: hoc tibi erit indicium: quoniam aduersum me fuerit cogitatum: & renuntiabis mihi uoluntatem patris misericordiae hoc & affectui communi distribuens: per quem fidem a me accipere: & idem tu domine famulo tuo dare uolueris. Si uero inuenis in me malignum aliquid: ipse me perire: ut sic proficiscaris ad patrem. Quae uerba nouissima a David Ionathas non egre suscipiens: promissit se ea quae prius poposcit esse facturum. Et si quidem triste aliquid: aut quod eius odium paderet pater responderet: ei renunciare: & ut eum potius secus redderet: egressus: sub diuo: nihil se pretermisurum pro David salute iurauit dicens: Nunc deum quem magnum esse uides & ubique praesentem: & antequam mentem meam: sermonibus prodam: iam praesentem eum: in communi pacto testem promissionis adduco. Quoniam non cessabo frequenter tentans patris animam cognoscere: donec mihi eius animi secreta pandantur: quae cum didicero: non celabo: sed protinus tibi nunciabo: siue mitis circa te: siue sit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te semper esse exoro: qui & nunc tecum est: nec te derelinquit: faciatque te inimicorum tuorum: siue pater meus est: siue ego: esse meliorem: tu autem horum esto memor: & licet me finire uitam contingat: filios meos serua: & pro rebus praesentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumque iurasset haec dimisit David: & ad quendam campi locum ire praecipit: in quo erat solitus se exercere: quaecumque cognouisset a patre nuntiatum se ei promittens hoc modo ut deduceret puerum & mitteret sagittas tres: & si iuberet puero sagittas afferre quae ante eum iacerent: cognosceret: nihil esse apud patrem maliciae: si diuersi aliquid audiret: illo dicente a rege contraria similiter expectaret: securitatem se ei praebiturum dicens: ne quid sustineret incongruum: utque felicitatis tempore horum memor esset & utilitatem eius filius exhiberet. David itaque a Ionatha hanc fidem accipiens ad locum proximum est profectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solenniter Rex ad conuiuium uenit: & sedentibus circa eum filio Ionathae dextris: & principe militiae Abner a sinistris: uidens esse locum David uacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cumque secunda die noui mensis non affuisset: requisitum a filio Ionathae: ubi ret transacto die: & praesenti conuiuio Iesse filius non adesset. Ille uero ait abiisse eum se permittente secundum solennitatem ad propriam regionem: eo quod tribus eius festiuitatem ageret: & rogatum se pater: ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda: concurreret: Et si praecipis inquit pater: & ego post eum uado: nosti enim quomodo illi deuotus sum. Tunc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa David agnouit: & apte uoluntatem eius aspexit. Nam iratus Saul: blasphemauit eum: natumque de muliere uirum ultro appetente: & proprium hostem dixit: & socium David & coopitorem eius: & nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientem: nec uolentem intellegere: quod donec David uiueret: regnum eorum esset incautum: dixitque ut eum uocaret: quatenus poenas exolueret. Respondente uero Ionatha: quid iniquum fecit ut puniatur: non ad uerba iam & blasphemias iramque Saul accessit: sed arrepta lancea super eum ut responderet interficeret insiluit: & hoc quidem

non impleuit prohibitus ab amicis. Manifestū autē apparuit: Saul initium esse Dauid & quod eum desideraret occidere: ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud præ tristitia ualens: sed deflexus eo quod & ipse pene mortuus fuerit & Dauid necem definitam esse cognouerit: matutino facto perrexit: & quasi exercitaturus exiuit in campum: ut amico sicut constituerat regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas sicut pollicitus est: & sequentē puerum in ciuitatem dimisit: ut Dauid in deserto loco ad faciem loqueretur. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes Ionathæ eumque adorans: saluatorē animæ suæ uocabat. Quē Ionathas eleuauit a terra: & alterutros amplexantes ualde: semetipsos osculabantur & flebant ætatem suam in uidiæ malignitate consumptam: & futuram separationē quæ nihil differret a morte. Deinde quiescentes a gemitu: & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare postceteros diuisi sunt.

Quia sepius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit: & secundo eum super se uenientem habens potestatem noluit interficere.

CAPIT.

XIII.

LT Dauid quod fugiens Saulē & imminētē ab eo mortē declinās: uenit in ciuitatē Nobe ad Abimelech sacerdotē. Qui dū eum solū uenire uidisset: & nec amicū: nec famulū cū eo esse p̄sētē: miratus ē: & cām cur nemo eēt cū eo quæsiuit. Ille uero cām ait sibi secretā iussu regis iniūctā: ad quā non eū hēre multos cōitatus oportere dicens: quod cōstituiisset ad quēdā sibi locū famulos occursum: petebatque ut ei itineris necessaria nō negaret: p̄ quod opus amici faceret: & p̄sētibus necessitatibus subuēiret. Quibus adeptis: etiā arma sibi dari si quæ eēt præ manibus postulabat. Aderat autē illic seruus Saul: genere quodē syrus: nomine Doech qui mulas pascebat Saul. Tūc ad Dauid sacerdos ait nihil eodē se tale hēre sed eē lācēā Goliæ: quā ipse illo p̄pto deuouerat deo: eāque sumēs Dauid: ex oī hebræorū regiōe fugit in Geth: quæ ē in regiōe palestinarū: ubi regnauit Achis. cūque cognitus fuisset a famulis regis: eique manifestatus illis dicentibus: quomodo Dauid eēt quod multa milia Palestinarū peremisset: metuēs Dauid ne ab eo necaret: & piculū quod declinauerat a Saul ab illo susciperet: simulauit se eē furiosū: & rabidū ita ut spumā ex ore proiciēs: & alia quæ furiosi sunt faciens: fidē regi ueræ passionis ostenderet. Qui famulis indignatus: eo quod uersanū hominem apud eum introduxissent: uelociter a se Dauid iussit expelli: & ita liberatus de terra Geth: uenit in tribū Iuda: & habitās in spelūca circa ciuitatē Modollā misit ad fratres suos: eique ubi esset ipse mandauit. Illi uero ad eum cū oī cognatione sua uenerūt. Sed & alii quibus aut odium aut timor erat regis Saul: ad eum p̄ter cōcurrerēt: facturosque se quecūque placerēt illi dicebāt: fuerātque oēs simul quodringenti. Tunc ille securus quia auxiliū ei fuisset adiectū: surgens inde uenit ad regē Moabitarū: rogauitque eum ut parentes eius donec ipse de suo fine cognosceret: in regiōe sua susceptos haberet. Quo annuente: parētes eius omni tempore quo apud eum fuerunt: dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente uero propheta ut desertum quidem Dauid relinqueret: & ad tribum Iuda p̄gens ibidē habitaret: eidē obedit: & de Moab reuersus: uenit in ciuitatē Sarmut: & in ea moratus est. Saul autē audiens. Dauid uisū cum multitudine: non in timorē fortuitū corruit & tumultum: sed sciens uiri prudentiā atque p̄sumptionem: quod non ex eo sibi paruus timoris sonus exurgeret: quia & dolum & labores inferret: conuocans amicos & principes tribus ex qua ipse erat: in collem ubi regnum habebat & sedēs in Segete: sic enī locus ille uocabatur: dū circa eum esset ordo ciuilis p̄ter & armigeri: cūctis ait. Viri contribules: noui quod meorū beneficio: nō estis immemores: quoniā & agrorum quosdā dominos feci: & honores populares: & officia p̄bui. Interrogo ergo uos si maiora his dona & ampliora Iesse filium uobis dare cōfiditis. Noui quoniam oēs illi potius cōsentiatis: quādo meus filius etiā Ionathas ita sapit: & uos ad talia p̄suasit. Nō enī ignoro quod iusiurādū cū Dauid & scēdera celebrauit: necnō quod contra me Ionathas tractator eius & coopator existit: nullique uestrum curæ est: sed tacentes rei exitum sustinetis. Cūque rex tacuisset: alius quidē præsentiu nemo respondit. Doech uero syrus pastor mularū eius ait: quod uidisset Dauid in Nobe ciuitatem uenisse ad Abimelech sacerdotē: ut futura sibi p̄phetante cognosceret: p̄ceptisque ab eo sumptibus: & hasta Goliæ: ad quos ire uolebat ab eo fuisse directū. Tunc uocans sacerdotem & cunctam eius generationē Saul ait. Quid mali passus a me: seruū inutilē Iesse filium suscepisti: eique sumptus dedisti & arma: cum mei regni nimius inimicus existat. Cur etiam futurorū ei responsa p̄buiisti. Non enī te latuit quod me fugeret: & odio meam domum haberet sacerdos aut quæ facta fuerant non negauit: sed cū fiducia se hæc præbuisse confessus est: Nec se Dauid præstitisse sed regi dicens: non eum tuum nouimus inimicū: sed fidelē socium & præcipuum seruum & millenarium: & quod horum maius est generū p̄ter & cognatum: & hæc non inimicis hominibus præstiti: sed ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetæ autem ei non modo solum: sed sepius. Dicente namque cum magna festinatione fuisse se directum: si ei quibus agebat minime præbuissem: non illi putaret: sed potius tibi restitisse. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes: neque in his quæ nunc audisti meam tunc fuisse debes credere uoluntatem. Amico namque & regis genero & millenario hæc impendi: non hosti. Hæc dicens sacerdos: nequaquam satis fecit regi Saul. Qui cum esset in magno terrore: neque ueram confessionem crederet: iussit armatis circumstantibus ut eum cum sua cognatione perimerent. Cūque illi non presumerent contingere sacerdotem: sed diuinitatem formidarent: potius quam regi parere uellent: tum syro Doech rex sacerdotis im-

perauit interitum. Qui sumens suæ maliciæ similes: occidit Abimelech eiusq; progeniem. Erant autem omnes trecenti. Quo factò iussit quoq; Saul in ciuitatem sacerdotũ nobam: & omnes occidit: non mulieri: non infanti: non aliæ pepercit ætati: eamq; succendit. Vnus filius inde Abimelech tantummodo Abiathar nomine liberatus est. Hæc siquidem contigerunt sicut deus sacerdoti Heli prophetauit: propter iniquitates duorum filioꝝ eius: dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro Saul rex crudele sic opus efficiens: & totam generationem sacerdotalem interimens: & neq; infanti bus misericordiam: nec senibus reuerentiã habes: sed & ciuitatẽ disperdens quam patriam sacerdotum pphetarumq; nutriticẽ diuinitas elegerat & solam tales uiros habere decreuerat. Hoc actum omnes fecit agnoscere: & humano modo considerare: q; donec fuerint aliqui simplices & humiles: nec fuerint abusi natura: nec uoluntatem suam implere præsumperint: mansueti sunt atq; mites: sectanturq; solam iusticiã: & circa eam oẽm student habere deuotionem: tunc etiam in diuinitate confidunt: quæ omnibus quæ sũt in hac uita præsens est: & non solum opera: sed etiam mẽtem unde procedunt hæc antequam fiant aptæ considerat. cum uero ad potestatem ueniũt: & supbiæ cumulo dilatant tunc omnibus illis uirtutibus exuti: & uelut inscena: uultus: & mores: & moderationẽ actuum reponẽtes: suscipiunt audaciã: supbiã: & contẽptum rerum humanarũ & diuinarũ: & dum præcipue pietatẽ iusticiãq; spernunt: & in omnibus quæ cogitant aut agunt sibi met arrogauerunt: tunc quasi non uideat eos deus: aut certe potestatem eorum non habeat: pessimis grassantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt: aut odio habet respiciunt: quæ aut irrationabiliter diligunt: hæc gratia: firma uera: & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris uero reb; nullus eis fit sermo: sed eos qui ptulerunt multas labores miseras exhonorant: & eos habentes odio simul inuidiam his cõstant: deducẽtesq; eos ad medium non solũ adeptos honores eis auferũt: sed per caluniam etiam uita eos priuare nitunt: puniũtq; non propter opera digna supplicio: sed derogationibus & accusationibus nequã examinatis extinguũt: non quos oportet hæc pati: sed in qb; iniuste nitunt ulcisci. Hoc igit nobis Saul filius Cis qui primus post illũ ducẽ optimum rẽpublicam regebat in Israhel manifestum esse monstrauit: occidens trecentos sacerdotes prophetas: pro suspitione quã habuit in Abimelech: deiiciens etiam eorũ ciuitatem: & studẽs quodammodo deus sacerdotibus prophetisq; priuare: dũ rãtos simul occideret: & neq; priã eorũ manẽ pmitteret: ut post illos alq; posset oboriri. Abiathar itaq; Abimelech filius: qui solus fuerat de sacerdotibus a Saul interfectis ereptus: fugiens ad Dauid: ærumnam suorũ omniũ: & patris interitũ declarauit. Qui ait: non se hæc eis ignorasse futuras: sed uidens Docch: suspicatum fuisse: q; sacerdotẽ regi declararet: seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem: & poscebat: ut cũ eo decetero commaneret: tanq; qui in alio loco latere non posset. Eo itaq; tempore audiẽs Dauid palæstinos Ceilanorũ puinciam deuastare: consuluit deũ pphetam: si eũ punire præcipet. Quo dicente: q; diuinitas uictoriam promississet: cũ sociis Palæstinos hostes inuasit: multaq; eorũ cædẽ effudit: & pã tulit. Cũq; apud Ceilanos eẽt: dõec areas suas fructusq; sine timorẽ colligeret: regi Saul nũciatum est: q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos gestum est celari non potuit: sed fama etiam ad extraneorum auditus aduẽit: & ad regem usq; delatum est. Gaius ergo est Saul cum audisset Dauid in Ceila commorari dicens: deũ illũ eius manibus tradidisse: quando coactus sit uenire in ciuitatem: murũ & portas: & seras habentem: iussitq; oĩ populo: ut ad Ceilam unanimiter conuenirẽt: & obsidẽtes eam: capiẽtesq; Dauid interimeret. Hæc itaq; sentiens Dauid & agnoscens a deo: quomodo eũ forent Saul tradituri Ceilitã: sumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant: de ciuitate profectus est in desertũ Zyf. Et rex cũ audisset eum fugisse de Ceila ab eius persecutione cessabat. Dauid aut surgẽs exinde: uenit in quẽdam locũ Zifim: q; uocat Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniẽs ad eũ: & osculatus secũ esse dixit: & spẽ bonam habere futurorum: nec præsentibus rebus eũ debere deficere: quoniam regnaturus foret habiturusq; sub se Hæbreorum omnium potestatem: quomodo gratiora essent: quæcũq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iurando celebrato inter alterutros pro deuotione uita totius & fidei: & deũ uocans testẽ Ionathas: maledixit sibi: si transcenderet constitutũ & in contraria mutaretur. Tunc Ionathas Dauid ibidem relinquẽs: paululum a timore & sollicitudine releuatum: ad Saul ipse reuersus est. At Ziphæi uolẽtes gratiam præstare Saul: indicauerũt ei: apud se cõmorari Dauid: promiserũtq; ei: ut si ueniret: illũ cõtraderent: quem scilicet dum angustia Ziphenoꝝ apprehendisset: non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex: & gratias egit: indicantibus inimicum: eisq; pollicitus est: non tardare eorum recompensare deuotionem: misitq; qui quærent Dauid: & desertũ omne pscrutarentur: dicẽs etiam se continuo secutũ. Et illi quidem qui directi fuerant p inuestigando & capiẽdo Dauid: præcedebant regẽ studentes fauore suo nõ solum nũciare inimicũ: sed etiam manifestatũ in regiã potestatem contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uoluntate frustrati sunt: qui cum nihil mali sustinere potuissent: si non hunc indicassent Sauli: ppter blandimenta regia uirum religiosum: & ad mortem iniuste quesitum: & qui latere poterat pdiderunt: & se eũ tradere pmiserunt. Cognoscẽs aut Dauid maliciã Ziphenoꝝ & regis inuasionẽ: angustias quidẽ illius regionis dereliquit: fugit autẽ ad petram maximã in deserto Maon constitutam. Cũq; Saul eum ibi persequeretur: cognouit in itinere Dauid ab illis angustias discessisse: q; ad aliã petrã partẽ. Et cum Saul ex alia parte cõlisteret: ut cum

pene iam cape potuisset: audiēs Saul Palæstinos Hæbreorū regionē ualde uāstare: a Dauid psecutione discessit: & contra eos qui naturaliter hostes erant dimicādum magis necessarium iudicauit: quā inimicum proprium psequēdo: uāstationem suæ terræ despicerē. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo: uenit in angustias Engaddi. Cum uero Saul expulisset alienigenas: uenerunt qui nunciarent ei Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatorū abiit sup eum & cum non esset procul a locis illis: uidit circa iter speluncam profundam atque rotūdā multa lōgitudine & latitudine nimis apertam: in qua Dauid cum quadringentis erat abscondus. Dūq; Saul naturaliter uētris purgandi necessitate cogeretur: ingressus in eam solus est. Quem dum uidisset qdam hominum Dauid: & dixisset in eius inimicum tempus a deo datum: & suaderet ut ultionis eā Saul caput absunderet: quatenus graui persecutione & miseria priuaretur: surgēs Dauid abscondit qdam summitatem uestis solummodo: qua Saul erat indutus: & repente pœnitētia tactus ait non esse iustum ut suum occideret dominum: & qui .s. a deo fuerat regnare pceptus. Nam licet iste inquit circa nos malignus existat: me tamē apud eum non decet esse talem. Cūq; Saul de spelunca fuisset egressus: accedēs Dauid exclamauit a longe: petens ut Saul audiret. Conuerso autem rege adorauit eum secundum morem prostratus in terram: & ait. O rex non te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere: & in suspitione diligentes te uiros habere: sed magis operibus affectum considerare cunctorum. Derogatio nanque multorum est deuotionis uero clara probatio actuū ueritate consistit: & sermo qdem cuiuslibet in utroq; habitus: tenet similitudinē ueritatis & falsitatis: opa uero nudū hēnt ueritatis intuitū. Considera igit ex istis qualis ego circa te tuamq; sim domū: & q; mihi oportet credi. & non accusantibus & dicentibus ea quæ neq; animo concepi: neq; facere potui. Cur apponis psequi aīam meam: & nihil die noctuq; cogitare nisi animæ meæ interitum: quam iniuste psequeris. Quō enim nō falsam opinionē de me sumplisti: q̄si occidere te uoluerim: aut quō nō impie agis in deo occidere concupiscēs & inimicum tuū credens hoīem qui potestatem hodie habuit punire te: & a te pœnas exigere: sed noluit: cum tēpore ad hoc usus essem oportuno. Quod si contra me tibi idē licuisset: nequaq; sic captus præterissem. Quādo ei tuæ uestis incidi partē: potui etiam caput auferre. Et ostēdens pannum uestis eius: rei fidē exhibuit. Et ego quidē iustā inq; ultionē retinui: te uero iniustum cōtra me habere odium noueris. Sed deus hæc iudicet: & utriusq; nostrum arguat uolūtātē. Saul aut suā inopinabiliter admiratus uitam fuisse seruātā: & humilitatē iuuenis naturam eius obstupescēs ingemuit. Cūq; & Dauid hoc fecisset: respōdit cum gemitu Saul illum potius esse iustū. Tu inquit cā bonorū mihi fuisti: ego uero tibi calamitatum: & ostendisti hodie priscoq; te habere iustitiā. Quis enim inimicos suos in deserto compræhētos saluandos eē duxerit? Confido itaq; quia deus regnum tibi construet: & omnium Hæbreorum te potestas expectat: sed da mihi iurisiurandi fidem: ne meum genus extermines: neq; habens malorum memoriam: studēs meum nomē eradicare: sed ut meam domū & salues & serues. Iurante uero Dauid ut poposcerat: Saul quidē adpprium reuersus ē imperiū: Dauid aut cū suis abscessit in angustias Maspha. Hoc itaq; tpe & Samuel ppheta defunctus ē: uir q non fortuito honorē apud Hæbreos habuerat: cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qd p eius deuotione populus multo tēpore luctū duxit circa sepulturā eius: atq; solēnis largitatis studiū magnū cōpētēter exhibuit. Sepelierunt autē in patria sua in Ramatha: multisq; fleuerūt eū diebus: non incōmuniter hoc facientes: uelut in extra nei morte: sed tanq; pprium singuli quiq; lugētes. Fuit enim uir iustus: & natura bēignus: & ppterea magis amicus deo: qui præfuit populo solus: post mortem qdem sacerdotis Heli annis duodecim cū Saul uero rege annis decē & octo. Et Samuel quidem huiusmodi habuit finē. Erat igitur qdam Zipheno: de ciuitate Maon diues & multa pecora possidens: triū nāq; milium ouium gregē habebat in pascuis: & mille caprarū. Has ergo Dauid illasas: & sine uexatione custodire suos præcepit: ut neq; desiderio: neq; egestate: neq; pro loco deserto: & ubi potuisset latere aliquis eorum uexare præsumeret. Super hæc autem illud seruandum dicēs: ut nihil iniustum fieret: & aliena tangere pessimū iudicarent: neq; deū offenderent. Hoc aut docebat eos: homini bono præstare se credēs & dignum eum esse: beneficium huiusmodi pmereri. Erat enim illi nomē Nabal: uir durus & studiis malignissimus: habens uitā detestabilē: cui erat uxor bona: simul & casta: & spetie nimis eximia. Igitur ad hūc Nabal tēpore quo tondebat oues misit Dauid uiros decē ut eos saluarent: & optabat ut hoc multis annis efficeret & qd eēt sibi possibile ab eo præberi poposcit: cognoscens a suis pastoribus q nihil eos aliquando nocuerint: sed etiam custodes eorū gregūq; fuerūt dū multo tpe in deserto piter habitassent: & q non eū penituerit siqd Dauid sua largitate præberet. Nabal aut his qui missi fuerant in humane nimis & dure respondit. Dum enim interrogasset eos quis esset Dauid: & respondissent: filiū Iesse: ait. Nūc uideo: qā ualde in semetipsis supbiunt fugitiui: & gloriantur suos dominos relinquētes. Quod dū fuisset Dauid renūciatū: iratus & quadringētos quidē armatos seq se præcipiēs ducētis ad rerum custodiam derelictis: ibat. contra Nabal: iurans illa nocte domum se & omne possessionem eius exterminare. Non solum uero ob hoc iratus est Dauid: quia uideretur ingratus: & nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerant: sed etiam quod blasphemasset: & maledixisset eis: a quibus in nullo fuerat cōtristatus. Interea quidam seruus & custos ouium Nabal

dominæ quæ suæ: illius uero cōiugi dixit: quod miserit Dauid ad uirū eius non solū nec aliquid u^o.
 le perceperit: sed etiam iniurias & pessimas in eū dixerit blasphemias dū omnipuidētia & custodia
 circa eos fuerit usus in gregibus affirmās hoc in malū domini sui & ipsius protuturum. Quo dicto
 Abigail uxor Nabal eiiciens decē asinos: & onerans eos multis muneribus: nihilq; marito dicēs: cū
 p ebrietatē ipse sensu careret: pfecta est ad Dauid. Cui ascendēti montis angustias Dauid occurrit:
 cū quadringētis uiris ueniens super Nabal. Quē cū uidisset mulier de asina exiuit: & pstrata in faciē
 adorauit: supplicans: ut nequaquā Nabal uerba respiceret: qui utiq; Nabal recte uocaret: quod nom en
 dementem lingua significat hæbreæ. Satis faciebat autē dicēs: nō se eos uidisse qui ab eo fuerant mis-
 si: & debere se ueniā promereri: utq; magis ipse ageret deo gratias: qui eum a sanguinis humani pol-
 lutiōe prohibuit exorabat. Nā cū tu inquit benignus sis: ille uindicat a malignis. Quæ enim Nabal
 inquit mala sustineat: super caput inimicorū tuorū eueniant. Esto mihi propicius qdem & iudica me
 dignā: per quā hæc dona suscipias: irā uero atq; furorē quē sup maritū & eius habuisti domū: mihi
 remitte. Hæc enī te decēt: cū sis placidus atq; clemēs: & qd maius est regnaturus. Susceptis autē illis
 muneribus ait. O mulier: propicius te hodie ad nos deus adduxit. Non futurum uideris diem: cum
 iurasset domum Nabal hac nocte disperdere: ut nullus uestrum penitus remaneret: cum utiq; sit uir
 ille ingratus & callidus circa me & socios meos: nunc præuenisti: & meum curante deo mutasti fu-
 rorem: & Nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus: non tamen effugiet pœnas: sed
 alia causa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimisit mulierem. Illa domi reuersa est: & inueniens
 uirum cum multis uino solutum: & in ebrietate iacentem: tunc quidem nihil horum quæ gesta fue-
 rant indicauit. Cui altera die cuncta significauit: sicq; eum tristem reddidit: & ad solutionem mem-
 brorum: ut pene ad mortem usq; deduceretur: & non amplius q̄ decem dies postea uiuens Nabal
 defunctus est. Dauid autē audiens mortem eius: ultum se quidem a deo dixit: Nabal uero pro-
 pria malignitate defunctū: dedisseq; illi pœnas: & se ab eius custodisse sanguine: mudā hntē dextrā.
 Tunc etiā agnouit: eo qd maligni diuinitus urgeant: & nullus iter homines despiciat a deo: qui dat
 quidē bonis similia: malis uero refert digna supplicia. Et mittens ad eis uxorē: petit: quo eā sibi met
 copularet. Illa uero his qui missi fuerant: dicens se non dignam fore ut illius uel pedes tangeret: ta-
 men cum omni proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta est: quæ ad hūc honorem uenire promeruit:
 tam pro modo castitatis q̄ pro spetie suæ formæ. Habuit autem Dauid uxorem: quā primitus duxe-
 rat de ciuitate Ehifar. Michol autē Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor: pater ei? Salim filio Laïs cō-
 iunxit: qui erat de ciuitate Gallim. Cūq; hæc fuissent gesta: quidam Ziphenorum uenientes indica-
 uerunt Saul quod rursus Dauid esset in eorum regione & possent uiolenter eum compræhendere si
 sua præberet solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est. Cūq; superue-
 nisset nox castra posuit in loco quodam qui dicitur Ceila. Audiens uero Dauid contra se uenisse
 Saul missis exploratoribus: iussit sibi met nunciari ad quem locum iam uenisset. Quibus dicentibus
 in Ceila eum esse: surgens nocte: ita ut lateret suos uenit ad castra Saul: ducēs secum Abisai natum
 sororis suæ Saruia: & Achimelech Getheū. Saul itaq; dormiente: & circa eum per circuitum arma-
 tis: & Abner principe militiæ constitutis: Dauid ingressus castra eius: nec ipse peruenit eum inue-
 niens eius stratum: & lanceam quæ erat fixa ad caput eius: nec Abisai permisit uolentem eum oc-
 cidere: & in hoc uehementer instantem: sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis
 iniquum: licet ille sit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit re-
 gnum: retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro signo q̄ cum potuisset eum interimere: &
 potius abstinerit: sumens eius lanceam & urceolum aquæ appositum dormienti saul nullo sen-
 tiente in exercitu: cunctisq; iacentibus latenter egressus est: cum omnia facere potuisset: quæ &
 ipsum tempus offerret: & contra regem digna præsumptio suaderet. Transiens uero torrentem: &
 in uerticem montis ascendens: unde potuisset audiri clamans uoce magna militibus Saul & Abner
 principi militiæ: excitauit eos a somno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe
 militiæ: & requirente quis eum uocasset: Dauid ait. Ego sum filius quidem Iesse: uester uero fugi-
 tius. Cur inquit cum sis magnus: & apud regē honore præcipuus corpus eius ita custodis: ut som-
 nus sit tibi dulcior: quā illius salutis affectus. Hæc quippe digna morte sunt atq; supplicio. Dudum
 enim ingressus est quidam in uestrum exercitum super regem: & super alios uniuersos: & nō agno-
 uistis. Quære lanceam regis: & urceum aquæ: & agnosces quantum malum uos latuit intrinsecus
 constitutos. Saul autem cognoscens Dauid uocem: & uidens quia dum eum captiuum habuisset
 sopore confectum: custodibus negligentibus non occidit: sed pepercit ei: quem iuste perimere po-
 tuisset: pro salute sua gratias egit: & rogauit ut confidens: nihilq; ab eo mali iam metuens iret: ad
 propria affirmans credere se q̄ nec semetipsum aliquis ita diligeret: sicut Saul a Dauid amaretur:
 & accusans seipsum: q̄ eum quidem qui illum custodire posset: & multa indicia circa eum sui
 fauoris ostenderet: persequeretur iniuste: & tanto tempore dubitantem de anima sua degere in
 fugam compelleret: ab amicis & cognatis desolatum: ipse uero ab eo sepius liberatus non quie-
 sceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo dicto: Dauid iussit ut aliquis puerorum
 eius ueniens: tolleret lanceam: & urceum aquæ dicens. Deus utriusq; nostræ uoluntatis & actuum

iudex sit qui nouit q̄ etiam præfenti die cū te occidere potuiffet: tui misertus abftinui. Et Saul quidem fecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem dauid si per manēs ibi aliquando in Saal manus incideret: decreuit ad Palæftinos descendere: & illic habitare. Tunc cum sexcentis qui erant circa eum uenit ad Achis regem Geth. Erat autem hæc una quinq; Palæftinorum urbium. Cūq; eum rex fufcepiffet cum uiris: & habitaculū præbuiiffet: habente eo fimul & duas uxores Achinoem & Abigail: morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit: ut mitteret fuper eum: aut ipfe forfitan properaret: cum fecundo pene tale periculum pertulerit: ut ab illo potius potuiffet compræhendi. Porro dauid non placuit ut in ciuitate Geth: habitaret: fed regem rogauit qui eū clementer exceperat: ut ei locū aliquē in puincia donaret ubi cū fuis degere potuiffet: pudori eife dicēs: ut fi in ciuitate maneret: fe ei onerofum exiftere. Cui dedit rex quendā uicū Sicelech nūcupatū: quē uicū ita diexit: ut cū regnaffet dauid: eum ipfe & ei' pueri quali primā poffeffionē honorarēt. Sed de his in alio loco dicemus. Tps itaq; qd cōmoratus eft dauid in Sicelech Palæftinorum fuit mēfium quattuor: & uiginti dierum. Unde latenter infurgens cōtra Palæftinos in uicina regione constitutos Serritas & Amalechitas: eorum puincia deuaftabat: multāq; predam iumentorum & camelorum fumens: reuertebatur ad propria: & ab hominibus abftinebat: metuentes ne eum diuulgatēt ad regem: patrē tñ ei præde domum mittebat. Cū uero reqreret rex quos uaftaffet: prædamq; tuliffet: dicendo eos qui ad austrum iudæos cōuerfabantur: & in campeftribus habitabāt fe eife depopulatum fatiffecit regi: sperabat enim qd dauid odio haberet propriam gentem: & feruus eius foret donec apud eum confifteret.

Quemadmodū castrametantibus Palæftinis: iterum Hæbrei bello deuicti funt: & rex eorū Saul pugnando mortuus eft una cum filiis. CAPI. XIII.

Odem tempore Palæftinis circa Ifrahelitas pugnare uolentibus: & mittētibus ad omnes amicos ut eis adessent in bello in Sela: ubi cōgregati erant exituri fuper Hæbreos: Achis rex Geth: dauid rogauit: ut cum fuis armatis ei folatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiffime promittente & dicente inueniffe fe tempus: in quo ei beneficii responderet: & fufceptionis munus exolueret: promiffit rex custodem fui corporis post uictoriam & belli certamen eum fe eife facturum honoris & fidei promiffione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex Hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos: & omnem huiusmodi artem de fua expulerat regione abfq; prophetis. Audiens autem Palæftinos iam eife præfentes: & iuxta fuam ciuitatem in campo pofitā: castra fixiffe ad eos cū omni exercitu fuo profectus eft. Cūq; ueniffet ante montem quendam Gelboe: & uidiffet e diuerfo hoftium multitudinem: timore fortuito conturbatus eft: dum effer eorum exercitus potior: & multo melior deumq; confultuit per prophetas: ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autē non respondente Saul magis expauit: & animo corruit: malum fibi aperte imminere profpiciens: cum utiq; deum arbitrareretur præfentem fibi non eife: iuffitq; fibi quæri mulierem uentriloquam habentem fpiritum: & uocātem animas defunctorum: ut ualeret agnofcere: fi in rebus imminētibus præualeret. Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas: per eas folet pofcentibus futura prædicere. Cūq; fuiffet a quodam famulo ei nunciatum: eife huiusmodi mulierem in ciuitate Endor: latenter omnem exercitum relinquens: exutus ueste regali: fumens duos famulos: quos nouerat fideliffimos uenit in Endor ad mulierem: rogauitq; eam ut diuinaret: & animam fufcitaret: citius ipfe dixiffet. Muliere uero repugnante atq; dicente non fe poffe regem fpernere: qui genus hoc diuinantium expuliffet: fed nec illum bene faceres: qui dum nihil per eam fuiffet lefus: ei pararet infidias: ut prohibita facientem pene contradideret iurauit: ne cuiquā eius diuinationem proderet: nec periculum fore. Cūq; iureiurando fatiffeciffet non eam debere metuere: fi ei animam Samuel euocaret: illa nefciens quis effer Samuel: eam ex inferno euocabat. Cūq; apparuiffet uidens mulier uirum fanctum deo decibilem: conturbata eft: & tunc eius faciem obftupescens: nonne tu es inquit rex Saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente: & perturbationem eius quærente: ait uidiffe fe uirum fimilem forma deo: eorū iubente imaginem eius: formam & statam eius quem uiderat explanare: significauit fe fem iam gloriofum: & facerdotali pallio uidiffe circūamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eife: & procidens in terram falutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam cōmouiffet: Saul ingemifcebat neceffitatem incumbere: & hoftes fibi grauiter imminere: & eife in hæfiratione rerum præfentium constitutum a deo utiq; derelictum: & neq; refponfum promereri: neq; per prophetas: neq; per fomnia: & propterea inquit ad te qui mihi femper pius extitiffi confugi. Samuel autē uidens eum fini uitæ iam proximum: ait. Superflue a me aliquid uis cognofcere: cū a deo fis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad dauid transferetur: quod in hoc bello fcias eē uenturū te uero tuumq; principatum cum uita eife finiendum: quō inobediens fueris deo in Amalechitas: bello: & eius nequaquā mandata feruaueris: ficut uiuens tibi met prophetauit. Igitur fcito te fubdendum: & populum inimicis: & te cum filis tuis die craftina in bello cadentes: necum eife manuros. Hæc audiens Saul triftitia faciente loquendi amiffit officium: & prostratus eft in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius: q̄ propter abftinentiā. Quia enim p̄cedēti die aut nocte ci-

bunt non susceperat: facile non ualebat exurgere: uix tamen recipientem spiritum coegit mulier u
 gustaret: hoc munus petens sibi met repensari pro diuinatione: quam sui periculo ei præparabat: cū
 ei propter timorem ipsius non licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit tamen ei præualuit ut con
 cederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere: quatenus recepta uirtute: ad castra propria re
 mearet. Cumq; ille refutaret: & nimis aduersaretur in angustia constitutus compulit & persuasit ei:
 & habens unum uitulum mansuetum a se domi nutritum: in quo solo requiescebat occiso & carni
 bus præparatis ei: ut comederet: eiusq; si ruis apposuit. Quo facto saul noctanter ad sua castra re
 uersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem: quia licet eius ars a rege fuisset exerceri pro
 hibita: tamen dum uenissent in domum eius quos nunq̄ uiderat prius non habuit mali memoriam
 uituperando eum qui eius prohibuerat discipuliam: nec auersata est peregrinum: & cuius consuetu
 dinem nequaquam habuerat: sed condoluit: & consolata est: dum eum cognouisset regem: & circa
 quem potuerat animo ingrata consistere: eum potius ut comederet inuitabat: & q̄ ei solummodo
 in paupertate fuerat: hoc libēter largiterq; conferebat: non aliquam retributionem eius expectans:
 non munus aliquod aucupans: quippe quem proxime moriturum agnouerat: cum plerunq; natura
 sit hominum: boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere: aut a quibus aliquid se credūt ac
 cipere his mutare. Bonum est ergo illam imitari mulierem: & bene facere cunctis egentibus: & ni
 hil arbitrari melius esse: nec amplius aliquid generi humano competere potius quam hoc ut deum
 propiciam: & boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. Sermonem
 uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum: & bonis omnibus congruum:
 ex quo prouocētur uniuersi sectari uirtutem: & eternæ decus appetere gloriæ: sed & qui sapientibus
 & regibus gentium: & principibus populorum multum desiderium: & studium rerum bonarum
 adiciat: & pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quæ uidentur graua do
 ceat esset contemnenda. Habeo rei huius auctorem Saul hæbreorum regem. Hic enim licet futura
 iam nosset: & mortem sibi imminere: ppheta prædicēte cognosceret: non fugit: nec amore uitæ suam
 exercitum perdidit inimicis: nec regiæ cōtumeliā intulit dignitati: sed potius cū omni sua domo se
 metipsum tradēs simul & filios: optimū iudicauit cum eis magis cadere pro subiectis pugnādo: & fi
 lios una perire: licet boni & fuissent: quam eos in incerto relinquere: quasi regni successione & ge
 neris habituros. Is ergo & iustus: & castus: & fortissimus solus mihi esse uidetur: & si quis fuit talis:
 aut fuerit cunctorum testimonio uirtutis adoprione dignissimus. Nam eos qui sub spe uictoriæ p
 ficifcuntur ad bellum: & incolumes se redire confidunt: quauis gesserint clarum non uident bene
 facere qui eos fortes uoluerint appellare: quod de talibus in historiis: & aliis conscriptionibus inue
 nitur: quauis & illi sint approbandi magnanimes autem & grandia præsumentes: & rege: terribiliū
 contēptores: soli dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi nāq; qui nescientes qd̄ in bello futuri
 est nequaquā animo deficiunt: sed in certum semetipsos emittunt: licet aliquid grande faciant: non ta
 men ualde mirādi sunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur: sed iam mors futura præ
 scitur: & solummodo hoc passuri dimicant aliqui: & neq; terrentur: neq; pro mortis periculo obstu
 pescunt huiusmodi uiros perfectæ fortitudinis esse decerno. Hoc igitur fecit Saul ostendens q̄ cun
 ctos desiderantes gloriæ palmam habere: post mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges
 quos propter cumulum principatus non solum malos non licet esse circa subiectos: sed neq; medio
 critere esse bonos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere: maximam mihi hoc argu
 mento præbente materiam: sed ne diu eius laudibus uidear inherere: de nouo ad ea reuertor: unde
 egressus esse agnoscor. Palæstinis igitur castra sicut prædiximus metantibus & per singulas gene
 rationes & tribus & satrapas exercitum disponentibus: ibat cum suo exercitu rex Achis: & post eum
 Dauid cum sexcentis armatis sequebatur. Et cum duces Palæstinorum uiderent inter eos hæbreos:
 qui cum Dauid in auxilium regis uenerant: percontabantur a rege: qui nam esset. Qui dixit Dauid
 esse qui fugerat Saul dominum suum: quem ad se uenientem ipse susceperat: & nunc uelle sibi eum
 beneficia rependere: & Saul interficere: propterea in solatio ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus
 est a ducibus Palæstinorum: eo q̄ uirum inimicum ad solatium adduxerit: eumq; redire suadebāt:
 ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret: habendo tempus & causam: per quam suum domi
 num placare posset: sed si uellet ei prospicere: remitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi
 prius. Adiciebant autem. Nonne hic est Dauid: de quo canabant uirgines hæbreorum quia mul
 ta milia peremisset. Et cum audisset rex Geth utiliter dicta cognoscens uocauit Dauid: & ait. Ego
 quidem cum sim testis studii tui circa me atq; deuotionis: propterea te ad solatium meum adduxi:
 principibus autem non places. Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi: & ibi meam custodi
 prouinciam: ne quis hostium ad eam accedat: es enim animo meo pars magna solatii. Dauid itaq;
 iubēte rege Geth: uenit Sicelech. Eo tempore quo fuerat egressus ad solatium Palæstinorum gens
 Amalechitarum ingrediens: Sicelech fortissime ceperat eam: qua incensa: multaq; præda ex ea &
 aliis Palæstinorum regionibus sumpta discesserat. Inueniens ergo Dauid uastatam omnem pro
 uinciam: & omnia fuisse direpta: & duas uxores suas: & eos qui cum eis erant una cum filiis in capti
 uitate ductas: continuo uestem scindēs: flens & gemens cum fotiis & amicis: ad hoc usq; perue

nit: ut etiam dolentibus captiuitatem uxorū ac filiorū lachrymā nimia eorum fletu deficerent. Sed & ipse periculum passus est: ita ut a sociis dolentibus captiuitatem uxorū ac filiorū pene lapidaretur: ipsum enim solum rei principem: ipsum unusquisque malorum dicebat auctorem. Igitur sternebatur: & mentem suam ad deum conuertens: rogauit Abiathar pontificem: ut indutus ueste sacerdotali consuleret deum & prophetaret: si persequens Amalechitas: comprehenderet eos: & liberaret uxores ac filios: & ulcisceretur in hostibus. Sacerdote uero iubente ut eos persequeretur con surgens armatus persecutus est hostes. Cūque uenisset ad torrentem Bofor inuenit uirum errantem Aegyptū genere Aethiopem: & fame defectū qui tribus diebus in deserto sine cibo permansens primū cibo porūque eum confortans: & refici faciens inquirebat: cuius esset aut unde. Tunc ille quidem se genere significauit Aegyptum: & propter infirmitatem a suo domino derelictum: eo quod non ualeret sequi: pariter etiam esse indicauit se ex eis qui incēdissent: & diripiissent Iudāam simul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem super Amalechitas: apprehendit eos in terra iacentes: & alios quidem prandentes: alios iam ebrios & uino solutos: & de re acta: & de captiuitate uxorū ac filiorū gaudentibus & fruētibus: deosque suos laudantibus repente irruit super eos: & lātitiā quā gaudebant frustra uit. Nudi enim & nihil huiusmodi suspicantes sed ad potum & ad epulum cōuersi: oēs remissiores erant. Et alii quidem eorum mensis adhuc appositis: apprehēsi sup eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios uero inuicem se ad pocula inuitates occidit: multos etiam in soporem conuersos extinxit: quicūque uero occurrere & armis inuolui: & ex aduerso consistere potuerunt: hi etiam facilius quā illi qui iacebant nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes usque ad uesperam permanserant ita ut Amalechitarum non remanerēt amplius quam quadringenti: qui tamen in camelis curracibus ascendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quae tulerunt hostes: sed etiam uxores suas & sociorum. Cūque reuertentes uenissent ad locū ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi reliquerant ad castra custodienda: & illi quidem quadringenti partem praedae eos accipere: non censebant: qui secum non fuerant: cum utique deberet sufficere si uxores cū filiis: aliaque suppellectile mererentur suscipere: seque meliores & digniores: quippe qui laborem sustinuisset hostesque peremisset praeda direpta. Dauid autem malignam hanc & iniustā dixit esse suam cum essent digni deo praebente: ut & ulciscerentur in hostibus: & omnem praedam cū his qui una ad persequendum egressi fuerant: ex aequo diuiderent: quādo ad diuersam custodiam remansissent: & ex illo lex ista permansit: ut tantum accipiant qui custodiunt castra: quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech: omnibus in Iudaea amicis: & necessariis partē praedae direxit. Et uastatio quidem Sicelech & Amalechitarum huiusmodi fuit interitus. Palaestinis igitur dimicationibus: & pugna graui commissa Palaestini quidem ulciscunt: & multos suoque hostium peremerunt. Saul autem rex israhelitarum: & eius filii fortiter decertantes: & utētes omni fiducia tanquam gloria eorum in bona morte: & in hostium dimicatione consisteret: nihilque hoc periosius esse iudicantes: uim inimicorum cohortē contra se conuertentes undique circumdanti: piter sunt extincti: multos tamen Palaestinarum fortis dimicatione peremerunt. Erant uero Saul & Ionathas: & Amminadab: & Melchis. His ergo cadentibus haebreorum populus conuersus est in fugā: & turpitudine & confusio facta est ex iteritu Saul: & de grauissimis hostibus undique super eos ingruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est. Dū eēt hostium multitudine cōstipatus: Palaestinis crebro super eū iacula dirigentibus: oibus pene prostratis: paucis exinde fugientibus: ipse clarissime decertatus est: qui uulnera in se multa gerens: ita ut nequaquam iam posset tolerare. nec ferre plagas: semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit autem armigero: ut eum gladio educto perimeret: ut nequaquam uiuum eum comprehenderent hostes. Armigero non praesumēti dominum suum occidere: ipsum gladium suum educens: & in terra cōfigens irruit in mucronem: & cum nequeret sibi uim ultimae mortis inferre: nec ferrum eius membra transiret: conuersus & uidēs quendam iuuenem requisitum quis esset. Quem cum cognouisset Amalechitam: rogauit ut educto gladio eum morte qua uellet occideret. Quod cum fecisset sublato auro ex eius brachiis: & corona regali fugit. Vidēs autem armiger eius Saul extinctum: occidit & semetipsum: nullusque de custodibus corporis est relictus: sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes autem haebrei qui habitabant in conualle trans iordanē: & qui in caepstibus ciuitates habebāt: quod Saul cecidisset & eius filii: & omnis cum eo perisset exercitus: relinquentes proprias ciuitates: ad loca occultissima fugerunt: Palaestini inuenientes urbes derelictas atque desertas habitauerunt in eis. Cūque uenissent hostes exuere: inuenierunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expolitantes: eorum capita truncauerunt: & in omnē prouinciā prouulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quaedam cōsecrata sunt in Astaroth templo: corpora uero suspēderunt super murem ciuitatis Bethsan: quae nunc Scytopolis appellatur. Cū ergo audissent habitatores ciuitatis labes Galaad die tertio quod truncasset Saul mortuum & eius filios Palaestini: crudele iudicantes eū in sepulchrum despiceret: egressi uiri fortissimi: & praesumptioe praecipui cū ipsa ciuitas & corpibus: & aialibus uiros habuerit ualde robustos: tota nocte iter agētes: uenerunt ad ciuitatem Bethsan: & accedentes ad muros hostium: & deponentes corpus Saul & filiorum eius detulerunt in labes hostibus propter fortitudinē eorum: nequaquam phibere ualentibus aut praesumentibus. Viri autem labes cum omni populo flentes sepelierunt corpora eorum in optimo loco prouincia: quae Se-

gerem appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt: tonduentes pectora ac lugentes regem & filios eius: & exercitum domini: nec cibum desiderantes gustare uel potum. Hunc itaque finem Saul propheta Samuel habuit: quia obediens deo non fuit propter mandata quae contra Amalechitas acceperat: & quod Abimelech sacerdotis generationem: & ipse Abimelech: & sacerdotum una peremit urbem. Regnavit ergo Saul Samuel quidem uiuente annis decem & octo: moriente autem Samuel alios duos qui huiusmodi habita conuersione defunctus est.

Incipit liber septimus.

Quomodo Dauid quidem super unam tribum in Ebron ciuitate regnavit: & super aliam multitudinem filius Saul.

CAP. I.

Dixit itaque plerumque gestum est die qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum ibi duos habitaret dies: tertia die uenit quidam liberatus a pugna: qui contra palaeatinos fuerat gestus: & qui Saul iteremerat scissa ueste & alio capite cinere. Qui dum adorasset Dauid interrogatus: unde tali modo uenerit: ait ab Israelitae pugna: quibus israhelice terminum puenisse dicebat & multa quaedam habere milia fuisse necata & regem pater eorum Saul cum filiis itereratum: significabat: uidisse se & habere fugam: & fugienti quoque regi fuisse patrem: quem et ne comprehenderet ab hostibus ipse se rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quia dum gladio suo incubisset pro uulnere magnitudine non ualebat seipsum occidere. Cum haec dixisset signa mortis eius ostendit aurum brachiorum regis & coronam: quae cum expoliasset: mortuum Saul ei detulerat. Dauid itaque cum iam non discederet: sed apta signa mortis eius inspiceret: uestem

quodam repete distupit: deflens autem & lugens cum suis tota die in fletu & lamentatione pertraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathae: qui fidelissimus amicus fuerat: & ei causa salutis extiterat. Tanta enim sui uirtutem Dauid circa deuotionem Saul ostendit: ut non solum finem eius luctuose satis habuerit: licet sapius pro eum mortis pericula passus sit: sed et puniret eius interfectorem. Nam cum dixisset ei: quia ipse sui accusator erat qui regem occiderat: & eum cognouisset: quia de genere Amalechitae esset: repete eum precepit iterum. Compositum autem epitaphium sicut fieri solet in sepulchris quod lamentationes contineret: & laudes Saul & Ionathae: quod est usque ad meum praesens scriptum. Cum uero hoc regi exhibuisset: placentum eius finitum luctu pro propheta consuluit deum: quae ei ciuitas daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumque dixisset daturus se ei Ebron: derelicta Sicelech uenit ad eam deductis duabus uxoribus suis: & qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conueniens omnis populus illius tribus eum constituere regem. Qui cum audisset quod Saul & eius filios sepehissent uiri habes habitatores Galaditis: misit ad eos: laudans & approbans eorum opus: & uirtutem: & agens gratias pro studio: quod circa defunctos habuerant: pariterque dicens quod tribus Iuda eum constituerent regem. Abner itaque princeps militiae Saul: filius autem Ner: uir efficax: & optimus ualde natura: cum uidisset cecidisse regem: & Ionathan: & duos alios filios eius: ueniens ad castra filii Saul qui relictus fuerat nomine Hisboeth abripiens regem super eos qui trans iordanem erant: & totius populi pariter ordinauit: praeter tribum. scilicet Iuda: statuitque regnum eius in terra: quae secundum patriam quidem lingua uocatur Manaim: secundum graecos dicitur castra. Abner ergo exinde promouit electum exercitum nimis ut cogrederetur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus: Huic autem occurrit missus a Dauid Ioab filius Saruiae sororis eius de patre Sar natus: hic enim erat contra Abner constitutus militiae princeps. Cum quo etiam fuerat & sui fratres Abyfai: & Asahel: & omnes armati Dauid. Itaque ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa aciem constituit ad pugnam. Dicente uero Abner ad eum uelle se probare: quis eorum robustiorem haberet exercitum: conuenit inter utrosque ut duodecim uiros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies: qui ex utraque parte ducum fuerant ad certamen electi: eductisque gladiis uiri Dauid: & tenentes capita hostium eorum lumbos & latera suis gladiis perforarunt: donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus est exercitus: & dimicatione fortissima procedente: Abner populus uictus est: fugientesque Ioab persequi non cessabat: praecipiens armatis ut post eorum uestigia festinarent: & nequaquam occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertati sunt promissime: inter quos clarior praecipue fuit iunior Asahel: qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate: ut non solum homines: sed et equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequeretur principem Abner: recto gressu in neutram partem declinans. Cumque respexisset Abner: & considerasset impetum se sequentis: & dixisset ut unius militis arma sumens ab eius persecutione quiesceret: & rursus ille nequaquam a suo comamine penitus abstineret: monente illo denuo ut recederet: nec coactus cum percuteret: & ante eius fratres ulterius fiduciam non haberet: uerba eius illo despiciente: fugiens post tergum laceam coactus emisit: eumque repete mortali uulnere penetravit. Hi uero qui cum eo persequerentur Abner: cum uenissent ad locum ubi iacebat Asahel mortuus circumstantes nequaquam persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abyfai praesentes uiderunt cadaver illius: & maiorem iram comitem contra Abner habentes: pro morte fratris magna uelocitate usque ad locum quendam nomine Gaboon persecuti sunt Abner. Et cum sol occuberet: ascendens in quendam collem cum tribu Benjamin: expectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret

G iii